

KĀRTĒJAIS ZIŅOJUMS PAR 1965.GADA KONVENCIJAS PAR VISU VEIDU RASU DISKRIMINĀCIJAS IZSKAUŠANU IEVIEŠANU LATVIJĀ 2008.-2016.GADĀ

SATURS

IEVADS

I.	Konvencijas 1.pants	4.rindkopa
II.	Konvencijas 2.pants	10.rindkopa
III.	Konvencijas 3.pants	17.rindkopa
IV.	Konvencijas 4.pants	18.rindkopa
V.	Konvencijas 5.pants	32.rindkopa
VI.	Konvencijas 6.pants	125.rindkopa
VII.	Konvencijas 7.pants	135.rindkopa

PIELIKUMI

IEVADS

1. Šis dokuments sniedz informāciju par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu (turpmāk – Konvencija) izpildi Latvijas Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam.
2. Šī informācija ir apkopota saskaņā ar Rasu diskriminācijas izskaušanas komitejas 2008.gada 13.jūnija Vadlīnijām nacionālo ziņojumu par Konvencijas izpildi sagatavošanai¹.
3. Informāciju apkopoja Ārlietu ministrija sadarbībā ar Ekonomikas ministriju, Kultūras ministriju, Iekšlietu ministriju, Izglītības un zinātnes ministriju, Labklājības ministriju, Tieslietu ministriju, Veselības ministriju un Ģenerālprokuratūru.

I. KONVENCIJAS 1.PANTS

4. Latvija informē, ka, ņemot vērā 2014.gada 17.jūnijā Ministru kabineta atbalstītajā informatīvajā ziņojumā „Par tiesisko regulējumu attiecībā uz atbildību par nacionālā vai etniskā naida izraisīšanu, aicinājumu likvidēt valstisko neatkarību vai graut teritoriālo vienotību un valsts simbolu zaimošanu”² ietvertos secinājumus un priekšlikumus, tika

¹ Vadlīnijas nacionālo ziņojumu par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanas izpildi sagatavošanai (*Guidelines for the CERD-specific document to be submitted by States Parties under Article 9, paragraph 1, of the Convention*), CERD/C/2007/1, pieņemts Rasu diskriminācijas izskaušanas komitejā 2008.gada 13.jūnijā.

² Informatīvais ziņojums “Par tiesisko regulējumu attiecībā uz atbildību par nacionālā vai etniskā naida izraisīšanu, aicinājumu likvidēt valstisko neatkarību vai graut teritoriālo vienotību un valsts simbolu zaimošanu”, izskatīts Ministru kabineta 2014.gada 17.jūnija sēdē, sēdes prot. Nr. 33, 93.rindkopa. CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijas Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

izstrādāti un 2014.gada 29.oktobrī spēkā stājās grozījumi *Krimināllikumā*, kas ievieš būtiskas izmaiņas uz naida noziegumiem attiecināmajā regulējumā (*Krimināllikuma* 48., 78., 149.¹, un 150.pants).

5. *Krimināllikuma* 48.panta 14.punktā noziedzīga nodarījuma izdarīšana rasistisku, nacionālu, etnisku vai reliģisku motīvu dēļ ir noteikta kā atbildību pastiprinošs apstāklis.
6. *Krimināllikuma* 78.pantā ir paredzēta kriminālatbildība par nacionālā, etniskā, rasu vai reliģiskā naida vai nesaticības izraisīšanu. *Krimināllikuma* 149.¹pantā ir paredzēta kriminālatbildība par diskrimināciju rasu, nacionālās, etniskās vai reliģiskās piederības dēļ vai par cita veida diskriminācijas aizlieguma pārkāpšanu, ja ar to radīts būtisks kaitējums. Savukārt *Krimināllikuma* 150.pantā paredzēta kriminālatbildība par darbību, kas vērsta uz naida vai nesaticības izraisīšanu dzimuma, vecuma, invaliditātes vai jebkuru citu pazīmju dēļ (tajā skaitā personas seksuālās orientācijas), ja ar to radīts būtisks kaitējums. Visu iepriekšminēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas gadījumos ir paredzēts smagāks sods, ja tos ir izdarījuši valsts amatpersona vai uzņēmuma (uzņēmēj sabiedrības) vai organizācijas atbildīgais darbinieks, vai personu grupa, vai ja tas izdarīts, izmantojot automatizētu datu apstrādes sistēmu.
7. 2014.gada 15.maijā *Krimināllikuma* 74.¹pants tika precizēts un tajā paredzēta kriminālatbildība par genocīda, nozieguma pret cilvēci, nozieguma pret mieru vai kara nozieguma publisku slavināšanu vai īstenotā genocīda, nozieguma pret cilvēci, nozieguma pret mieru vai kara nozieguma, tajā skaitā PSRS un nacistiskās Vācijas īstenotā genocīda, nozieguma pret cilvēci, nozieguma pret mieru vai kara nozieguma pret Latvijas Republiku un tās iedzīvotājiem publisku noliegšanu, attaisnošanu, slavināšanu vai rupju noniecināšanu.
8. Augstākās tiesa Krimināllietu tiesu palāta, izvērtējuma, vai par *Krimināllikuma* 78.pantā (kriminālatbildība par nacionālā, etniskā, rasu vai reliģiskā naida vai nesaticības izraisīšanu) paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu apsūdzētā rīcības motīvs ir bijis rasistisks, ir sniegusi plašu rasisma jēdziena formulējumu. Tā ir norādījusi, ka „rasisms ir pārliecība, ka tādi faktori kā rase, ādas krāsa, valoda, reliģija, valstiskā vai etniskā piederība var būt par pamatu indivīda vai indivīdu grupas nicināšanai vai viedoklim, ka indivīds vai indivīdu grupa ir pārāka par citu indivīdu vai grupu³”.
9. Latvijā reģistrēto noziedzīgo nodarījumu, kas saistīti ar naida vai uz aizspriedumiem balstītiem motīviem skaits ir neliels (skat. pielikumā Nr.1). Kopš 1991.gada Latvijā nav reģistrēta neviena rasistiski motivēta personas nonāvēšana vai cits nodarījums ar smagām sekām. Par naida noziegumiem ikvienai personai ir tiesības iesniegt ziņojumu Valsts policijai vai Drošības policijai (klātienē, telefoniski vai rakstveidā), kā arī izmantojot tīmekļa vietnes <http://www.naidanoziegumi.lv> (latviešu valodā) un <http://cilvektiesibas.org.lv> (latviešu, krievu un angļu valodās). Portālos saņemtā informācija tiek nodota kompetento tiesībsargājošo iestāžu rīcībā.

II. KONVENCIJAS 2.PANTS

³ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu tiesas palātas 2007.gada 4.aprīļa lēmums krimināllietā Nr. 11511001005 (nav publicēts).

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

10. Papildus Vispārējā pamatdokumenta III.sadaļā minētajam Latvija informē, ka 2013.gada 2.janvārī spēkā stājās *Fizisku personu – saimnieciskās darbības veicēju – diskriminācijas aizlieguma likums*. Jaunais likums pilnveido esošo tiesisko regulējumu, nosakot, ka atšķirīga attieksme privātajā un publiskajā jomā attiecībā uz fizisku personu, kura vēlas veikt vai veic patstāvīgu darbību par atlīdzību, ir aizliegta ne tikai personas dzimuma, rases un etniskās piederības, bet arī invaliditātes, seksuālās orientācijas un politiskās, reliģiskās vai citas pārliecības dēļ.
11. 2013.gada 22.maijā stājās spēkā grozījumi *Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā*, kas paredz, ka komerciālos paziņojumos nedrīkst kurināt naidu un aicināt diskriminēt kādu personu vai personu grupu dzimuma, vecuma, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, seksuālās orientācijas, invaliditātes, rases vai etniskās piederības, valstspiederības vai citu apstākļu dēļ.
12. No 2005.gada līdz 2009.gadam valsts iestādes īstenoja Nacionālo programmu iecietības veicināšanai. Programmas ietvaros ir veikts informējošs un izglītojošs darbs ar sabiedrību, šim nolūkam valsts budžeta dotāciju veidā finansējot vairākus projektus, ko nevalstiskās organizācijas (turpmāk – NVO) īsteno iecietības veicināšanas jomā. Latvijā tika īstenoti arī vairāki projekti „Latvija – vienlīdzība dažādībā” (*Latvia – Equal in Diversity*), kas paredzēja valsts pārvaldes iestāžu un NVO partnerīgu aktivitātes diskriminācijas mazināšanai, iecietības veicināšanai un sabiedrības informēšanai par pretdiskriminācijas politiku.
13. 2011.gadā pieņemtajās „Nacionālās identitātes, pilsoniskās sabiedrības un integrācijas politikas pamatnostādņēs 2012.-2018.gadam”, kā viens no rīcības virzieniem ir noteikta sociāli atstumto grupu iekļaušanās sabiedrībā veicināšana un diskriminācijas novēršana. Šī mērķa sasniegšanai kopš 2012.gada ir tikusi īstenota virkne izglītojošu un informatīvu pasākumu; organizēti apmācības semināri valsts pārvaldes un pašvaldību iestāžu darbiniekiem, darba devējiem, žurnālistiem, dažādu profesiju speciālistiem; veiktas izglītojošas aktivitātes dažādām sabiedrības grupām par trešo valstu valstspiederīgajiem un viņu integrāciju; atbalstīti NVO projekti, tajā skaitā romu, lai nodrošinātu to pilnvērtīgu piekļuvi pakalpojumiem un līdzdalību pilsoniskās sabiedrības attīstībā.
14. Laika posmā no 2013.gada līdz 2015.gadam Sabiedrības integrācijas fonds (publiskais nodibinājums, kura mērķis ir finansiāli atbalstīt un veicināt sabiedrības integrāciju) sadarbībā ar Kultūras ministriju, Tiesnešu mācību centru un sociālajiem partneriem īstenoja projektus „Dažādi cilvēki. Atšķirīga pieredze. Viena Latvija”, kas ir vērsti uz diskriminācijas apkarošanu un dažādības veicināšanu. Projektu ietvaros tika īstenots ļoti plašs aktivitāšu loks, tostarp tika izveidots sadarbības tīkls starp valsts pārvaldes institūcijām un NVO, sagatavotas vadlīnijas nediskriminācijas politikas efektīvās uzraudzības sistēmas izstrādei, īstenotas aktivitātes sabiedrības informētības uzlabošanai, izstrādāta īsfilmu sērija, kas ataino nepamatoti atšķirīgu attieksmi dzimuma, etniskās piederības, invaliditātes, rases, reliģiskās pārliecības, seksuālās orientācijas un vecuma dēļ, īstenotas atbalsta aktivitātes romu kopienas pārstāvju integrācijai, rīkotas valsts institūciju un pašvaldību darbinieku (tajā skaitā, policijas darbinieku, sociālo darbinieku, kultūras darbinieku, NVO, u.c.) apmācības par dažādības un starpkultūru komunikācijas jautājumiem, ir izstrādāti pētījumi – “Romi Latvijā” un “Dažādības vadības situācijas izpēte uzņēmumos”.

15. Kultūras ministrija un Sabiedrības integrācijas fonds regulāri īsteno programmas, kuru ietvaros NVO var iesniegt projektu iesniegumus, kas ir vērsti uz pilsoniskās sabiedrības attīstību un atbalstu sociālajam taisnīgumam, demokrātijai, ilgtspējīgai attīstībai, starpkultūru dialogam, tajā skaitā rasisma, ksenofobijas un diskriminācijas ierobežošanai.
16. 2012.-2013.gadā Latvijā tika īstenots Eiropas Padomes projekts “Diskriminācijas apkarošana, kas balstīta uz seksuālu orientāciju un dzimuma identitāti”. Projekta ietvaros NVO „Lesbiešu, geju, biseksuāļu, transpersonu (turpmāk – LGBT) un viņu draugu apvienība „Mozaīka”” ir izstrādājusi rīcības plāna „Vienlīdzīgas un cieņpilnas sabiedrības attīstība, 2015.–2017.gads” projektu, kas ir ticis iesniegts valdībai. Tāpat projekta ietvaros tika īstenotas vairāk nekā 20 aktivitātes par LGBT un cilvēktiesību jautājumiem, tajā skaitā pārskatot normatīvo regulējumu, organizējot seminārus, diskusijas, apmācības un citus pasākumus. 2015.gada jūnijā Rīgā norisinājās Eiropas tautas pasākumi. Kopumā notika aptuveni 50 dažādi pasākumi, tostarp konferences, semināri, diskusijas un izstādes.

III. KONVENCIJAS 3.PANTS

17. Latvija atsauca uz savu kārtējo ziņojumu par Konvencijas izpildi laika posmā no 2003.gada līdz 2007.gadam (turpmāk – Kārtējais ziņojums) 113.rindkopu un vērs Komitejas uzmanību, ka ar 1990.gada 4.maija Augstākās padomes pieņemto *Deklarāciju par Latvijas Republikas pievienošanos starptautiskajiem instrumentiem cilvēktiesību jautājumos* Latvija ir pievienojusies 1973.gada Starptautiskajai konvencijai par aparteīda noziegumu izskaušanu un sodu par to. Tāpat Latvija vēlas precizēt, ka 1992.gada 14.maijā Latvijas Republikā stājās spēkā 1960.gada 14.decembra Konvencija pret diskrimināciju izglītībā un 1985.gada 10.decembra Starptautisko konvencija pret aparteīdu sportā.

IV. KONVENCIJAS 4.PANTS

18. Latvija atsauca uz Vispārējā pamatdokumenta III.sadaļu un šī ziņojuma 10.-11.rindkopu, un papildus norāda, ka *Krimināllikuma* 20.pants paredz atbildību par visiem līdzdalības gadījumiem – organizēšanu, uzkūdišanu, atbalstīšanu. Turklāt *Krimināllikuma* 89.pants paredz sodu arī par noziedzīgas organizācijas (apvienības) izveidošanu ar nolūku izdarīt sevišķi smagus noziegumus pret cilvēci vai mieru, kara noziegumus, īstenot genocīdu vai izdarīt sevišķi smagus noziegumus pret valsti, kā arī par iesaistīšanos šādā organizācijā vai tās sastāvā ietilpstošā organizētā grupā vai citā noziedzīgā formējumā.
19. Likuma *Par sapulcēm, gājieniem un piketiem* 10.panta otrā daļa noteic, ka sapulču, gājienu un piketu laikā aizliegts vērsties pret Latvijas Republikas neatkarību, izteikt priekšlikumus par Latvijas valsts iekārtas vardarbīgu grozīšanu, aicināt nepildīt likumus, sludināt vardarbību, nacionālo un rasu naidu, klaju nacisma, fašisma vai komunisma ideoloģiju, veikt kara propagandu, kā arī slavēt vai aicināt izdarīt noziedzīgus nodarījumus un citus likumpārkāpumus. 2013.gada 14.novembrī šis likums tika grozīts, paredzot, ka pašvaldība ir tiesīga pieņemt lēmumu aizliegt pasākuma norisi, ja tiek konstatēts, ka tā rīkošana apdraudēs citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību vai tikumību un minētos apdraudējumus nav iespējams novērst, nosakot ierobežojumus attiecībā uz pasākuma norisi.

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā laikā no 2008.gada līdz 2016.gadam

20. Attiecībā uz nacionālo tiesu praksi, jānorāda, ka nacionālās tiesas, vērtējot *Krimināllikuma* 78.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvo pusi, kas var izpausties arī “naida runas” veidā – tas ir, publiski mutiski vai rakstiski aicinot uz rasu, nacionālo vai etnisko naidu pret kādu sabiedrības grupu, ņem vērā Satversmes 100.pantā un starptautiskajos cilvēktiesību līgumos ietvertās tiesības uz vārda brīvību⁴. Ņemot vērā to, ka Konvencijas 4.pants uzliek valstij pienākumu ierobežot naidu kurinošas vārda brīvības izpausmes, Latvijas tiesu praksē strikti seko tam, lai nodalītu naidu kurinošos izteikumus no personas runas un citāda veida izteiksmes brīvības izpausmes, kas nav krimināli sodāmas tiktāl, cik konkrētie izteikumi nesatur reliģiskā, nacionālā, etniskā vai rasu naida vai nesaticības kurināšanu.
21. Latvijas tiesu praksē ir atzīts, ka *Krimināllikuma* 78.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse izpaužas arī darbībās, kas ietver noteiktu nozīmi ieguvušu simbolu un rituālu izmantošanu, lai izraisītu rasu, nacionālo vai etnisko naidu.
22. *Krimināllikuma* 78.pants un 150.pants (kriminālatbildība par sociālā naida un nesaticības izraisīšanu) satur tādu kvalificējošu pazīmi kā “vardarbība,” “draudi”, kas nacionālajā tiesu praksē visbiežāk tiek attiecinātas uz noziedzīgiem nodarījumiem pret personas veselību. Ja vainīgās personas, pamatojoties uz rasistiskiem motīviem, ir veikušas citus noziedzīgus nodarījumus, piemēram, personas īpašuma bojāšanu, tad tiesu praksē šādas darbības tiek kvalificētas kā noziedzīgu nodarījumu ideālā kopība.
23. Attiecībā uz *Krimināllikuma* 78.panta piemērošanu nacionālās tiesas ir izskatījušas vairākas lietas, kurās personas ir paidušas naidpilnus komentārus dažādās tiešsaistes vietnēs – ziņu portālu komentāru sadaļās, sociālajos tīklos u.c. Šādi komentāri tiek vērsti galvenokārt pret latviešiem,⁵ ebrejiem,⁶ krieviem⁷ un romiem⁸. *Krimināllikuma* 78.pantā paredzētā nozieguma sastāva esamība ir vērtēta arī tādās darbībās, kā sūtot uz nesaticību aicinošas vēstules valsts amatpersonām⁹ un veicot pretlikumīgas darbības svētvietās (kapos).¹⁰
24. Piemēram, 2006.gada 31.martā Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija atzina trīs personas par vainīgām sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā (*Krimināllikuma* 78.

⁴ *Tiesu prakse krimināllietās par nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšanu*, Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2012.gads. Pieejams šeit (latviešu valodā): www.at.gov.lv.

⁵ Piemēram, Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2015.gada 21.septembra spriedums lietā Nr.11840000915, Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2014.gada 17.decembra spriedums lietā Nr.11840001414 (pieejams (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>), Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa 2014.gada 11.decembra spriedums lietā Nr.11840001513 (pieejams (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>).

⁶ Piemēram, Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 18.septembra spriedums lietā Nr.11840003713 (pieejams (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>), Cēsu rajona tiesas 2014.gada 29.jūlija spriedums lietā Nr.11840002510 (pieejams (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>).

⁷ Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2014.gada 22.janvāra spriedums lietā Nr.11840004913 (pieejams (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>)

⁸ Valmieras rajona tiesa 2015.gada 7.maija spriedums lietā 11840003614 (pieejams (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>)

⁹ Augstākās tiesas 2014.gada 24.aprīļa lēmums lietā Nr.11840000811. Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>.

¹⁰ Rīgas apgabaltiesas 2015.gada 26.janvāra spriedums lietā Nr.11094119210. Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv> (spriedums daļā nav stājies spēkā).

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā laikā no 2008.gada līdz 2016.gadam

panta otrā daļa). Notiesātās personas, būdami „Skinheads” grupējuma locekļi, izkļiedzot rasistisku saukli, uzbruka melnādainam ASV vēstniecības darbiniekam un nodarīja viņam miesas bojājumus. Rīgas apgabaltiesa sodīja divas pilngadīgas personas ar brīvības atņemšanu uz vienu gadu nosacīti, ar pārbaudes laiku uz trim gadiem, bet vienu nepilngadīgu personu – ar brīvības atņemšanu uz sešiem mēnešiem nosacīti, ar pārbaudes laiku uz diviem gadiem.¹¹

25. Ar 2014.gada 22.janvāra spriedumu Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa notiesāja nosacīti personu par *Krimināllikuma* 78.panta otrajā daļā paredzētā sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu. Tiesa atzina, ka interneta ziņu portālā minētās personas ievietotie komentāri objektīvi provocēja uz nacionālo, etnisko un rasu naidu un nesaticības izraisīšanu starp dažādām tautām, jo to saturs bija vērstas pret konkrētai tautai piederīgajiem kopumā, izsakoties par viņiem nievājoši, lietojot vulgārus apzīmējumus un salīdzinājumus, kā arī necenzētus izteicienus. Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesa atzina, ka publiskoto komentāru teksts ir pretrunā un iziet ārpus Satversmes 100.pantā un starptautiskajos cilvēktiesību līgumos noteiktajām tiesībām uz savu uzskatu un izteiksmes brīvību, brīvību meklēt, saņemt un izplatīt visu veidu informāciju un idejas¹².
26. 2014.gada 6.jūnijā Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesa pieņēma spriedumu, ar kuru notiesāja personu saskaņā ar *Krimināllikuma* 78.panta otro daļu un sodīja ar brīvības atņemšanu uz četriem mēnešiem par tiešsaistes vietnē publicētajiem komentāriem, kas pauž negatīvu, aizvainojošu un nicinošu attieksmi pret konkrētu tautu un veicina sabiedrībā negatīvu un naidīgu viedokli par konkrētu tautu, tādējādi, izraisot sabiedrībā nesaticību, provocējot uz konfliktiem un veicinot nacionālo naidu¹³.
27. Ar 2014.gada 18.septembra spriedumu Zemgales priekšpilsētas tiesa nolēma, ka pat tajā gadījumā, ja naidpilno komentāru autors ir pārpubliskojis citas personas izveidotu tekstu, autors ir atbildīgs par naidu saturošas informācijas publiskošanu tikpat lielā mērā, kā izveidojot tekstu pats. Personai nav obligāti jābūt apstrīdēto izteikumu vai citāda veida naida izpausmju autoram.¹⁴
28. Nacionālās tiesas, izskatot lietas, kurās tiek vērtēts, vai persona ir izdarījusi *Krimināllikuma* 78.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, apsūdzētā rīcību vērtē arī uzskatu un izteiksmes brīvības kontekstā.¹⁵ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesa kādā no saviem spriedumiem ir īpaši uzsvērusi, ka viedokļa paušana, kas sadala cilvēkus pēc pazīmēm, pretstata vienu sabiedrības daļu citai vai var radīt nepatiku vai pat naidu attiecībā uz attiecīgām cilvēku grupām, ir pretrunā Eiropas cilvēka tiesību un

¹¹ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2006.gada 31.marta spriedums lietā Nr.K04-0253-06/20/2006 (nav publicēts).

¹² Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2014.gada 22.janvāra spriedums lietā Nr. 11840004913. Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>.

¹³ Rīgas pilsētas Latgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 6.jūnija spriedums lietā Nr. 11840001013. Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>.

¹⁴ Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2014.gada 18.septembra spriedums lietā Nr.11840003713. Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>.

¹⁵ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2016.gada 17.marta spriedums lietā Nr.11840000313, Rīgas rajona tiesas 2015.gada 6.janvāra spriedums lietā Nr.11840005213. Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>.

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

pamatbrīvību konvencijas 14. un 17.pantam un Latvijas Republikas Satversmes 91.pantam.¹⁶

29. *Kriminālprocesa likuma* 350.pants paredz, ka, ja cietušais uzskata, ka ar personas, kura ar noziedzīgu nodarījumu radījusi kaitējumu, samaksāto kompensācijas apmēru nav atlīdzināts nodarītais kaitējums, cietušajiem ir tiesības prasīt kaitējuma atlīdzību pārējā daļā civilprocesuālajā kārtībā. Nacionālā tiesu prakse šajā jautājumā norāda, ka personas, kas cietušas no rasu diskriminācijas, ir vērsušās tiesā ar civilprasību, un saņēmušas kompensāciju par morālo kaitējumu.
30. Administratīvo tiesu judikatūrā naida kurināšanas jautājumi ir vērtēti galvenokārt gājīenu rīkošanas aizliegumu kontekstā, kad pastāv aizdomas, ka attiecīgais pasākums varētu būt vērst uz naida kurināšanu. Nacionālās tiesas ir paudušas, ka vārda brīvība aptver arī tiesības teikt pretējus un citiem nepatīkamus viedokļus. Tomēr piemērojamās cilvēktiesības – pulcēšanās brīvība un vārda brīvība – nav absolūtas, proti, nav aizsargāta tāda pulcēšanās, kurā organizatoriem un pulcēšanās dalībniekiem ir vardarbīgi motīvi vai citādi tiek noliegti demokrātiskas sabiedrības pamati. Šādos gadījumos tiesas vērtē ne vien formāli organizācijas dokumentos norādītos mērķus, bet arī reālās darbības un viedokļus, kurus tā aizstāv. Pasākumi, kas vērsti uz publisku aicinājumu uz naida kurināšanu vai vērsti uz citu agresīvu mērķi, tiek uzskatīti par prettiesiskiem, un valstij nav pozitīva pienākuma nodrošināt šāda pulcēšanās pasākuma norisi.¹⁷ Pulcēšanās brīvība tiek ierobežota, ja ir iegūti pierādījumi, ka pasākuma mērķis ir nacionālā vai kāda cita veida naida kurināšana.¹⁸
31. Latvijas administratīvo tiesu praksē un tiesu praksē civillietās tika skatītas vairākas lietas, kas skar dažādus ar diskriminācijas nepieļaušanu saistītos aspektus, piemēram: bezdarbnieka pabalsta aprēķināšana, netieši diskriminējot sievietes;¹⁹ ārstniecības iestādes bezdarbība, nenodrošinot invalīdam iekļūšanu poliklīnikā;²⁰ reliģijas brīvības īstenošanas ierobežošana ieslodzījuma vietās;²¹ persona darba tiesisko attiecību ietvaros norāda uz diskrimināciju, pamatojoties uz vecumu,²² dzimumu,²³ veselības stāvokli (invaliditāti)²⁴.

¹⁶ Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesas 2016.gada 17.marta spriedums lietā Nr.11840000313.

¹⁷ Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 8.maija spriedums lietā Nr.A420275214 11.punkts. Pieejams šeit: <https://manas.tiesas.lv>.

¹⁸Piemēram, Augstākās tiesas 2015.gada 7.jūlija rīcības sēdes lēmums lietā Nr.SKA-156/2015 (A420275214), Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 8.maija spriedums lietā Nr.A420275214. Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>.

¹⁹ Augstākās tiesas 2010.gada 15.oktobra spriedums lietā Nr.SKA-480/2010 (A42522707) Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>, www.at.gov.lv.

²⁰ Augstākās tiesas 2014.gada 11.jūlija spriedums lietā Nr.SKA-130/2014 (A420745010). Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>.

²¹ Augstākās tiesas 2010.gada 6.maija spriedums lietā Nr.SKA-160/2010 (A42446907). Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>.

²² Rīgas apgabaltiesas 2014.gada 27.oktobra spriedums lietā Nr.C30765111. Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>, Augstākās tiesas 2014.gada 27.augusta spriedums lietā Nr.SKA-409/2014 (civildienesta lieta). Pieejams šeit (latviešu valodā): www.at.gov.lv.

²³ Piemēram, Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2014.gada 31.janvāra spriedums lietā Nr.C28448113. Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>, Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2013.gada 20.novembra spriedums lietā Nr. C31404213. Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>.

²⁴ Rīgas apgabaltiesas 2015.gada 17.septembra spriedums lietā Nr.C29802611. Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv>.

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā laikā no 2008.gada līdz 2016.gadam

V. KONVENCIJAS 5.PANTS

32. Latvija atsaucas uz Kārtējā ziņojumā (skat. 135. un turpmākās rindkopas) sniegto informāciju par Konvencijas 5.panta prasību izpildi, un papildus sniedz šādus datus.

Tiesības uz vienlīdzību tiesas priekšā

33. *Kriminālprocesa likumā* ietvertais pamatprincips, kas paredz vienotu procesuālo kārtību visām kriminālprocesā iesaistītajām personām neatkarīgi no šo personu izcelsmes, sociālā un mantiskā stāvokļa, nodarbošanās, pilsonības, rases un nacionālās piederības, attieksmes pret reliģiju, dzimuma, izglītības, valodas, dzīvesvietas un citiem apstākļiem attiecas uz visiem *Krimināllikumā* paredzētiem noziedzīgiem nodarījumiem, tai skaitā arī uz noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar terorismu.
34. Latvija atsaucas uz Vispārējā pamatdokumentā 219.rindkopā sniegto informāciju un norāda, ka *Kriminālprocesa likuma* 11.pants paredz, ka personai, kurai ir tiesības uz aizstāvību, ja tā neprot valsts valodu, ir tiesības lietot valodu, kuru šī persona pārvalda.
35. Atsaucoties uz iepriekšējā kārtējā ziņojuma 143.rindkopu, papildus jānorāda, ka saskaņā ar *Kriminālprocesa likuma* 321.¹pantu par tiesas sprieduma vai lēmuma, ar kuru tiek pabeigta tiesvedība, pieejamības dienu apsūdzētajam tiek uzskatīta diena, kad spriedums vai lēmums vai sprieduma vai lēmuma tulkojums ir pieejams tiesas kancelejā, bet apcietinājumā, mājas arestā vai sociālās korekcijas izglītības iestādē esošai personai – diena, kad personai ir izsniegts rakstveida tulkojums vai tā iepazīstināta ar nolēmumu likumā noteiktajā kārtībā. Apsūdzētajam tiesa nodrošina nolēmuma rakstveida tulkojumu viņam saprotamā valodā vai arī likumā noteiktajos gadījumos tiesai jānodrošina iespēju iepazīties apsūdzētajam ar nolēmumu, izmantojot tulka palīdzību.
36. Attiecībā uz valsts valodas lietošanu un tulka pakalpojumu nodrošināšanu civiltiesisko strīdu izskatīšanā tiesā Latvija norāda, ka līdz 2016.gada 31.jūlijam *Civilprocesa likuma* 13.pants paredzēja plašu, faktiski neierobežotu valsts pienākumu jebkurai fiziskajai personai, kas nepārvalda tiesvedības valodu (valsts valodu), izņemot juridisko personu pārstāvjus, tiesvedības procesā nodrošināt tulku, tajā skaitā, nodrošinot tiesības iepazīties ar lietas materiāliem un piedalīties procesuālajās darbībās, izmantojot tulka palīdzību. Ar grozījumiem *Civilprocesa likumā*, kas stājās spēkā 2016.gada 31.jūlijā, tika noteikts pašas puses pienākums nodrošināt tulka palīdzību, ja persona nepārvalda tiesvedības valodu, un jāsedz ar šiem pakalpojumiem saistītie izdevumi. Beznosacījuma valsts pienākums nodrošināt tulku ir attiecināms tikai uz tām fiziskajām personām, kas civillietā saņem valsts nodrošināto juridisko palīdzību vai ir atbrīvotas no tiesas izdevumu samaksas. Tulka izdevumu samaksas likmes par tulka izdevumiem nosaka Ministru kabinets. Tas, ka tiesvedība notiek valsts valodā un ka lietas dalībniekam, ja ir nepieciešams, ir pienākums pašam nodrošināt tulka palīdzību, ir norādīts tiesas pavēstē.
37. Ar iepriekšminēto *Civilprocesa likuma* grozījumu spēkā stāšanās brīdī no tulka izdevumu segšanas tiek atbrīvotas personas noteiktās civillietu kategorijās. Piemēram, tās ir lietu kategorijas, kurās personām rodas grūtības atrast nepieciešamos finanšu resursus, lai tiesātos pret nereti ekonomiski spēcīgāku otro pusi (piemēram, darba tiesiskie prasījumi, uzturlīdzekļu piedziņas lietas), vai arī tās ir personas ar īpaši aizsargājamo statusu (piemēram, lietās, kas skar bērnu intereses, personas ar rīcībspējas ierobežojumiem), vardarbībā cietušās personas vai personas, kuras saņem valsts

nodrošinātu juridisko palīdzību, ņemot vērā personas maznodrošinātās vai trūcīgās personas statusu. Turklāt fiziskās personas varēs iegūt atbrīvojumu no tulu izdevumu samaksas arī uz atsevišķa tiesas lēmuma pamata, ja tiesas ieskatā, izvērtējot personas mantisko stāvokli, ir pamatoti atbrīvot personu no tiesas izdevumu samaksas.

38. Tādējādi ar minētajiem *Civilprocesa likuma* grozījumiem tika samazināts un samērots valsts pienākums privāttiesiskos strīdos tiesā nodrošināt obligātus bezmaksas tulka pakalpojumus visām civilprocesā iesaistītajām fiziskajām personām. Ar šiem grozījumiem netiek ierobežotas *Civilprocesa likuma* 1.pantā paredzētās tiesības katrai fiziskajai un juridiskajai persona vērsties tiesā savu aizskarto vai apstrīdēto civilo tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu aizsardzībai. Tāpat izdarītie grozījumi neierobežo *Civilprocesa likumā* noteikto pušu līdztiesības principa un sacīkstes principa īstenošanu un piemērošanu. Izdarītie grozījumi ir vienādi attiecināmi uz visām civilprocesā iesaistītajām personām, neatkarīgi no šo personu izcelsmes, nodarbošanās, pilsonības, rases un nacionālās piederības, attieksmes pret reliģiju, dzimuma, izglītības vai dzīvesvietas.

Tiesības uz personisko drošību un valsts aizsardzību pret vardarbību

39. Latvija atsauca uz Vispārējā pamatdokumenta 53.-54.rindkopu, kas sniedz informāciju par Iekšējās Drošības biroju, kas ir veidots ar mērķi nodrošināt tiesiskumu un objektivitāti tiesībaizsardzības iestāžu amatpersonu un darbinieku izdarīto noziedzīgo nodarījumu atklāšanā, izmeklēšanā un novēršanā.
40. 2011.gada 11.augustā stājās spēkā grozījumi *Apcietinājumā turēšanas kārtības likumā*, paredzot, ka apcietinātajiem ir tiesības uz vismaz stundu ilgu tikšanos ar radniekiem vai citām personām ne retāk kā reizi mēnesī. Tādējādi likumā tika noteikts minimālais satikšanās ilgums, paredzot iespēju, ka satikšanās var būt arī ilgāka par vienu stundu. 2015.gada 14.jūlijā stājās spēkā grozījumi minētajā likumā, nosakot, ka, ja apcietinātais ir tiesnesis, tiesu sistēmai piederīga persona, izmeklēšanas iestādes, kriminālsodu izpildes iestādes, operatīvo darbību veicošas valsts institūcijas, pašvaldības policijas vai citas ar valsts un sabiedrības drošības nodrošināšanu saistītas valsts institūcijas nodarbinātais, bijušais nodarbinātais, viņa laulātais vai pirmās pakāpes radnieks, viņu izvieto atsevišķi no pārējiem apcietinātajiem. Apcietināto, kurš ir palīdzējis atklāt citas personas izdarītu noziegumu un kuram tiesa *Krimināllikumā* noteiktajā kārtībā ir samazinājusi spriedumā noteikto sodu, izvieto atsevišķi no pārējiem apcietinātajiem, ja viņš to ir lūdzis. Tāpat ar minētajiem grozījumiem tika noteikts, ka Latvijas Cietumu slimnīcā ievietotajam apcietinātajam atbilstoši ārsta norādījumiem tikšanās vietā nodrošina iespēju sazināties ar radniekiem vai citām personām ar videozvanu. Šādu videozvanu skaitu un ilgumu nosaka atbilstoši šajā likumā noteiktajam tikšanos skaitam un ilgumam. Savukārt 2016.gada 29.martā stājās spēkā grozījumi *Apcietinājumā turēšanas kārtības likumā*, kas paredz, ka apcietinātajam ārvalstniekam ir tiesības bez ierobežojuma un konfidenciali tikties ne tikai ar aizstāvi, bet arī tā diplomātiskās vai konsulārās pārstāvniecības pārstāvi.
41. Latvija atsauca uz Kārtējā ziņojuma 152.rindkopā sniegto informāciju un norāda, ka saskaņā ar 2012.gada 25.maija grozījumiem *Kriminālprocesa likuma* 243.pantā ir noteikti šādi drošības līdzekļi: dzīvesvietas maiņas paziņošana; pieteikšanās noteiktā laikā policijas iestādē; aizliegums tuvoties noteiktai personai vai vietai; noteiktas nodarbošanās aizliegums; aizliegums izbraukt no valsts; uzturēšanās noteiktā vietā;

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

personiskais galvojums; drošības nauda; nodošana policijas uzraudzībā; mājas arests; apcietinājums. Nepilngadīgajam kā drošības līdzekli var piemērot arī nodošanu vecāku vai aizbildņu pārraudzībā un ievietošanu sociālās korekcijas izglītības iestādē, savukārt karavīram kā drošības līdzekli var piemērot arī nodošanu vienības komandiera (priekšnieka) pārraudzībā.

42. Latvija atsaucas uz Kārtējā ziņojuma 154.rindkopā sniegto informāciju un norāda, ka saskaņā ar *Kriminālprocesa likuma* 41.panta grozījumiem izmeklēšanas tiesnesis likumā paredzētajos gadījumos lemj par piespiedu līdzekļa piemērošanu, par aizdomās turētā un apsūdzētā pieteikumiem par to drošības līdzekļu grozīšanu vai atcelšanu, kuri piemēroti ar izmeklēšanas tiesneša lēmumu; izskata sūdzības par piemēroto drošības līdzekli; likumā paredzētajos gadījumos lemj par procesuālo darbību veikšanu; lemj par sūdzībām attiecībā uz tādu noslēpumu neattaisnotu pārkāpšanu kriminālprocesā, kurus aizsargā likums; lemj par personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, lūgumu atbrīvot to no samaksas par advokāta palīdzības izmantošanu. Izmeklēšanas tiesnesim ir tiesības pieprasīt no procesa virzītāja papildu informāciju kriminālprocesā, kurā tiek veiktas speciālās izmeklēšanas darbības vai piemērots ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis, kā arī noteikt termiņus speciālo izmeklēšanas darbību veikšanai; piemērot procesuālo sankciju par pienākumu nepildi vai kārtības neievērošanu pirmstiesas kriminālprocesā un ierosināt, lai amatpersonas, kuras pilnvarotas veikt kriminālprocesu, tiktu sauktas pie atbildības par cilvēktiesību aizskārumiem, kas pieļauti kriminālprocesuālo pilnvaru īstenošanas rezultātā.
43. Ar 2012.gada 13.decembra grozījumiem *Krimināllikumā* 317.panta otrā daļa paredz kriminālatbildību valsts amatpersonām, ja valsts amatpersonas veiktās darbības acīmredzami pārsniedz tai ar likumu vai uzliktu uzdevumu piešķirto tiesību un pilnvaru robežas, ja šīs darbības radījušas būtisku kaitējumu valsts varai vai pārvaldības kārtībai vai ar likumu aizsargātām personas interesēm un ir saistītas ar vardarbību vai ar vardarbības piedraudējumu, vai, ja tās izdarītas mantkārīgā nolūkā.
44. Latvija atsaucas uz Vispārējā pamatdokumenta 102.rindkopu un norāda, ka kopš 2014.gada 31.marta Latvijas tiesību aktos pieņemtie grozījumi nodrošina efektīvu vardarbībā cietušo personu aizsardzību civilprocesuālā kārtībā.
45. Papildus Vispārējā pamatdokumenta 102.rindkopā minētajam, jānorāda, ka likuma *Par policiju* 12.¹ pants paredz policijas darbiniekiem tiesības pieņemt nekavējoties izpildāmu lēmumu par personas nošķiršanu uz laiku līdz astoņām dienām no lēmuma pieņemšanas brīža. Pieņemot lēmumu par nošķiršanu, policijas amatpersonas vienlaikus var noteikt arī aizliegumu personai, kas rada draudus, kontaktēties ar aizsargājamo personu.
46. *Bāriņtiesu likums* papildināts ar 19.¹pantu, kurā, pirmkārt, konkretizēts, kādos gadījumos bāriņtiesa var vērsties tiesā bērna interesēs ar pieteikumu par pagaidu aizsardzību no vardarbības. Otrkārt, ar grozījumiem tika ieviests mehānisms atbalsta sniegšanai bērnam gadījumos, kad tiešais vardarbības upuris ir, piemēram, viņa māte, nevis pats bērns. Bērna interesēs ieviesta arī iespēja tā vietā, lai no ģimenes izņemtu bērnu, no kopīgās mājāsaimniecības izolēt personu, kas bijusi vardarbīga.

Tiesības piedalīties vēlēšanās

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

47. Latvija atsaucas uz Vispārējā pamatdokumenta 25. un turpmākajās rindkopās sniegto informāciju, un papildina, ka starptautiskie cilvēktiesību dokumenti, kā arī plašākas starptautiskās tiesības, atstāj jautājumu par vēlētajū loka (elektorāta) noteikšanu valstu ekskluzīvajā kompetencē. Latvijas nostāja šajā jautājumā paliek nemainīga, proti, tiesības vēlēti un tikt ievēlēti ir neatņemama pilsoņu tiesību sastāvdaļa. Ne Latvijas likumos, ne praksē nepastāv nekādas atšķirības starp pilsoņiem Konvencijā aizliegto iemeslu dēļ.
48. Turklāt Latvija sper visus nepieciešamos soļus, lai tās integrācijas un naturalizācijas politika būtu veiksmīga, lai ikviens politiski aktīvs Latvijas iedzīvotājs varētu iegūt Latvijas pilsonību un efektīvi īstenot savas tiesības.
49. Politikas plānošanas dokumentu un nacionālo tiesību aktu izstrādāšanas un apspriešanas procesā valsts pārvaldes iestādes aktīvi iesaista NVO pārstāvjus (skatīt Vispārējā pamatdokumenta 65. un turpmākās rindkopas).
50. 2013.gada 31.oktobrī ir pieņemti grozījumi *Eiropas Parlamenta vēlēšanu likumā*, un 2014.gada 6.februārī ir pieņemti grozījumi *Saeimas vēlēšanu likumā*, svītrojot no tiem ierobežojumu piedalīties Eiropas Parlamenta un Saeimas vēlēšanās personām, kuras likumā paredzētajā kārtībā atzītas par rīcības nespējīgām.

Tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot valstī, tiesības izbraukt no jebkuras valsts, ieskaitot savu valsti, un atgriezties savā valstī

51. Latvija atsaucas uz Kārtēja ziņojumā sniegto informāciju (skatīt Kārtējā ziņojuma 165. un turpmākās rindkopas).

Tiesības noslēgt laulību, izvēlēties dzīvesbiedru, tiesības mantot

52. Latvija atsaucas uz Kārtējā ziņojumā sniegto informāciju (skatīt Kārtējā ziņojuma 203.rindkopu).

Tiesības uz īpašumu

53. Latvija atsaucas uz Kārtējā ziņojumā sniegto informāciju (skatīt Kārtējā ziņojuma 203.rindkopu) un norāda, ka atbilstoši Satversmes 105.pantam ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.

Tiesības uz domas, apziņas un reliģijas brīvību

54. Saskaņā ar *Satversmes* 99.pantu ikvienam ir tiesības uz domas, apziņas un reliģiskās pārliecības brīvību. Baznīca ir atdalīta no valsts. Latvija atsaucas uz Kārtējā ziņojumā sniegto informāciju (skatīt Kārtējā ziņojuma 204.-206.rindkopu).

Tiesības uz uzskatu brīvību un tiesības brīvi izteikt savu viedokli

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

55. Satversmes 100.pantā ir noteikts, ka ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta. Attiecība uz nacionālo tiesu praksi Latvija atsaucas šī ziņojuma 21. un turpmākajās rindkopās sniegto informāciju, kā arī uz Kārtējā ziņojumā 204. un turpmākajās rindkopās sniegto informāciju.

Tiesības uz biedrošanos un sapulču brīvību

56. Latvija norāda, ka atbilstoši Satversmes 102.pantam ikvienam ir tiesības apvienoties biedrībās, politiskajās partijās un citās sabiedriskās organizācijās. Savukārt atbilstoši Satversmes 103.pantam valsts aizsargā iepriekš pieteiktu miermīlīgu sapulču un gājienu, kā arī piketu brīvību.
57. 2013.gada 30.aprīlī Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments pieņēma spriedumu, ar kuru tika atteikts reģistrēt komunisma atbalsta kustību.²⁵ Izskatot lietu, tiesa konstatēja, ka biedrības mērķis ir veicināt komunisma ideju atbalstīšanu. Šāda nevalstiskās organizācijas darbība tās reģistrācijas gadījumā būtu tieši saistīta ar komunisma ideoloģijas paušanu un tādu personu, kuras atbalsta komunisma ideoloģiju, apvienošanu biedrībā. Tādējādi biedrības nosaukums un statūtos norādītais biedrības darbības mērķis norāda uz nepārprotamu saikni ar noziedzīgas (komunistiskās) ideoloģijas popularizēšanu. Tas savukārt nozīmē, ka biedrība nav reģistrējama biedrību reģistrā, balstoties uz *Biedrību un nodibinājumu likuma* noteikumiem.

Tiesības uz pilsonību

58. Papildus Vispārējā pamatdokumenta 198. un turpmākajās rindkopās minētajam, Latvija uzsver, ka naturalizācijas process Latvijā ir vienkāršs un personām ērti pieejams. Naturalizācijas iesniegumu var iesniegt jebkurā no 30 Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes nodaļām. Personām ar zemiem ienākumiem, bezdarbniekiem, pensionētām personām, kā arī citiem sociāli sarežģītu kategoriju iedzīvotājiem ir samazināta naturalizācijas nodeva, savukārt politiski represētām un personām ar invaliditāti, bāreņiem un personām no sociālās aprūpes institūcijām tā ir pilnībā atcelta. Katra naturalizācijas atteikuma gadījumā personām tiek sniegta iespēja to pārsūdzēt tiesību aktos noteiktajā kārtībā.
59. Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde veic aktīvu informatīvo kampaņu par naturalizācijas iespējām un nosacījumiem, piemēram, regulāri organizējot informatīvās dienas Rīgā, Daugavpilī, Liepājā un Ventspilī, kā arī pārējās Latvijas pilsētās pēc nepieciešamības. Ir publicēti informatīvie materiāli par naturalizācijas procedūru, kā arī sadarbojoties ar valodas apmācības iestādēm un NVO, Eiropas trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda un Sabiedrības integrācijas fonda projektu ietvaros organizētas nepilsoņiem mācības, lai personas sagatavotu naturalizācijas eksāmeniem.
60. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes tiešsaistes vietnē <http://www.pmlp.gov.lv> interesenti var iepazīties ar aktualitātēm par naturalizācijas procesu un tiesisko regulējumu. Papildus, šajā tiešsaistes vietnē ir pieejama informācija par Informācijas

²⁵ Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2013.gada 30.aprīļa spriedums lieta Nr.A42945009, SKA-172/2013. Pieejams Augstākās tiesas tīmekļa vietnē (latviešu valodā): www.at.gov.lv.

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā laikā posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

dienām Latvijas pilsonības pretendentiem²⁶. Turpat ir pieejama plaša informācija par valsts valodas prasmes un Latvijas Satversmes pamatnoteikumu, valsts himnas teksta un Latvijas vēstures zināšanu pārbaudēm²⁷.

61. Pēdējo gadu laikā ir ievērojami uzlabojušās latviešu valodas zināšanas mazākumtautību pārstāvju, īpaši jauniešu, vidū. Saskaņā ar 2014.gada pētījuma “Piederības sajūta Latvijai” rezultātiem latviešu valodu zināmā līmenī pārvalda vairāk nekā 94% mazākumtautību pārstāvju. Ja 1996.gadā 49% mazākumtautību jauniešu savas latviešu valodas zināšanas vērtēja kā labas, tad 2014.gadā savas latviešu valodas zināšanas kā teicamas un labas vērtē jau 77% mazākumtautību jauniešu vecumā no 18 līdz 24 gadiem. 2014. un 2015.gadā arī ievērojami pieaudzis to mazākumtautību skolēnu skaits (76% un 79%), kuri par eksāmenu atbildes valodu izvēlējušies latviešu valodu (salīdzinoši 2010. un 2011.gadā tie bija 60%). Savukārt saskaņā ar Kultūras ministrijas pētījumu „Mazākumtautību līdzdalība demokrātiskajos procesos Latvijā” (2015), lielākajai daļai aptaujāto mazākumtautību dzimtā valoda ir krievu valoda – 84%. 7% norāda, ka viņi uzskata sevi par bilingvāliem, jo dzimtā valoda ir gan latviešu, gan krievu, 4% dzimtā valoda ir kāda cita valoda (ne latviešu un ne krievu), bet 3% aptaujāto par savu dzimto valodu uzskata latviešu valodu (3% nesniedza atbildi uz šo jautājumu). Novērtējot savas latviešu valodas zināšanas, 30% puda viedokli, ka zina latviešu valodu ļoti labi, bet 26% – labi. 26% aptaujāto savas latviešu valodas zināšanas novērtē kā viduvējas, bet tikai 2% uzskata, ka viņi latviešu valodu nezina (15% ir latviešu valodas pamatzināšanas). Attieksme pret latviešu valodas lietošanu mazākumtautību vidū visbiežāk ir neitrāla vai pozitīva. 36% labprāt runā latviski, 45% norāda, ka viņu attieksme pret latviešu valodu ir neitrāla, ja nepieciešams, runā latviski, bet bez īpašas patikas latviski runā 7% mazākumtautību, bet tādu, kas ļoti nelabprāt runā latviski, ir 5%.
62. Izglītības un zinātnes ministrija sadarbībā ar Latviešu valodas aģentūru izstrādāja jaunus mācību līdzekļus latviešu valodas kā otrās valodas apguvei mazākumtautību skolām 1.-9.klasei. Latviešu valodas aģentūras tīmekļa vietnē www.valoda.lv sadaļa “Māci un mācies latviešu valodu!” ietver vairāk nekā 600 dažāda apjoma vienību. Lietotāju skaits pieaug, proti, 2014.gadā interneta vietne apmeklēta vairāk nekā 110 tūkst. reizes (824 tūkst. lapu skatījumi), 2015.gadā – 161,5 tūkst. reizes (1 milj. lapu skatījumi), 2016.gadā – 174, 204 reizes (1,105 794 lapu skatījumi). Īpaša mērķauditorija latviešu valodas apguvei ir minoritāšu skolu pedagogi un pedagoģiskie darbinieki, kuri strādā pirmsskolas izglītības iestādēs. Kopš 2013.gada Latviešu valodas aģentūra katru gadu nodrošina latviešu valodas prasmes pilnveidi profesionālo pienākumu veikšanai vismaz 150 personām.
63. Sabiedrības integrācijas fonds 2012.gadā atsāka īstenot programmu „Latviešu valodas apguve pieaugušajiem” un 2012./2013. mācību gadā tika nodrošināta latviešu valodas apmācība 1 625 personām (valsts budžets – EUR 231 217). Būtisks ieguldījums valsts valodas zināšanu apguvē un pilnveidošanā tiek nodrošināts ar Nodarbinātības valsts aģentūras organizēto latviešu valodas kursu palīdzību. Laika posmā no 2010.-2014.gadam valsts valodu šajosursos apguvušas 38 688 personas (finansējums – EUR

²⁶ Informācija ir pieejama Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes tīmekļa vietnē (latviešu valodā): <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/pakalpojumi/pilsoniba/naturalizacija/informacijas-diena.html>.

²⁷ Ibid, <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/pakalpojumi/pilsoniba/naturalizacija/parbaudes.html>.

13 426 984). 2015.gadā valsts valodas apmācības tika nodrošinātas 3260, bet 2016.gadā – 2602 bezdarbniekiem un darba meklētājiem, t.sk. Jauniešu garantijā²⁸ iesaistītajiem (faktiski izlietotais finansējums 2015.gadā – EUR 1 900 803, 2016. gadā - EUR 1 313 043). Savukārt Izglītības un zinātnes ministrija un Latviešu valodas aģentūra par valsts budžeta līdzekļiem nodrošināja mācību līdzekļu izstrādi un pedagogu, kuri strādā ar pieaugušajiem, izglītošanu.

64. 2013.gada grozījumu *Pilsonības likumā* viens no mērķiem bija atzīt dubulto pilsonību atbilstoši Latvijas valsts politiskajiem mērķiem un interesēm, un pieaugošas mobilitātes apstākļos saglabāt Latvijas pilsoņu kopumu. Pilsonības likuma 9.panta pirmajā daļā ir izsmeļoši noteikti gadījumi, kad Latvijas pilsonim Latvijas pilsonība saglabājas. Piemēram, Latvijas pilsonība saglabājas Latvijas pilsonim, kurš ir ieguvis citas ES dalībvalsts vai Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas dalībvalsts pilsonību, citas Ziemeļatlantijas līguma organizācijas dalībvalsts pilsonību, automātiski ieguvis citas valsts pilsonību, apprecoties (ieguvis *ex lege*) vai adopcijas rezultātā.
65. Ārzemnieki, bēgļi un personas, kurām piešķirts alternatīvais statuss, Latvijas pilsonību ir tiesīgi iegūt *Pilsonības likumā* noteiktajā kārtībā. To valstu pilsoņiem, kuriem nav atļauta dubultā pilsonība, iegūstot Latvijas pilsonību, ir jāatsakās no savas iepriekšējās valsts pilsonības, izņemot personas, kurām Latvijā ir piešķirts bēgļa statuss.

Citas tiesības ekonomiskajā, sociālajā un kultūras jomā

Tiesības uz darbu

66. *Satversmes* 106.pants paredz, ka ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai. Piespiedu darbs ir aizliegts. Par piespiedu darbu netiek uzskatīta iesaistīšana katastrofu un to seku likvidēšanā un nodarbināšana saskaņā ar tiesas nolēmumu.
67. *Darba likuma* 7.panta pirmā un otrā daļa paredz, ka ikvienam ir vienlīdzīgas tiesības uz darbu, taisnīgiem, drošiem un veselībai nekaitīgiem darba apstākļiem, kā arī uz taisnīgu darba samaksu un šīs tiesības ir nodrošināmas bez jebkādas tiešas vai netiešas diskriminācijas – neatkarīgi no personas rases, ādas krāsas, dzimuma, vecuma, invaliditātes, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai sociālās izcelsmes, mantiskā vai ģimenes stāvokļa, seksuālās orientācijas vai citiem apstākļiem.
68. *Darba likuma* 29.pants paredz, ka, dibinot darba tiesiskās attiecības, kā arī darba tiesisko attiecību pastāvēšanas laikā, it īpaši paaugstinot darbinieku amatā, nosakot darba apstākļus, darba samaksu vai profesionālo apmācību, vai kvalifikācijas paaugstināšanu, kā arī uzteicot darba līgumu, aizliegta atšķirīga attieksme atkarībā no darbinieka dzimuma. *Darba likums* satur arī precīzu norādi uz atšķirīgas attieksmes aizliegumu atkarībā no darbinieka rases, ādas krāsas, vecuma, invaliditātes, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai sociālās izcelsmes, mantiskā vai ģimenes stāvokļa, seksuālās orientācijas vai citiem apstākļiem. Vienlaikus *Darba likums* paredz

²⁸ Jauniešu garantija ir iniciatīva, kuras mērķis ir palīdzēt jauniešiem atgriezties izglītības iestādē vai iekļauties darba tirgū; attiecas uz jauniešiem vecumā no 15 līdz 29 gadiem (ieskaitot), kuri nemācās un nestrādā. Informācija ir pieejama Labklājības ministrijas tiešsaistes vietnē (latviešu valodā): <http://www.lm.gov.lv/text/2607>.

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

arī detalizētu regulējumu, kas attiecas uz atšķirīgas attieksmes aizliegumu paaugstinot darbinieku amatā, nosakot darba apstākļus, darba samaksu vai profesionālo apmācību, vai kvalifikācijas paaugstināšanu, kā arī uzteicot darba līgumu (skatīt Vispārējā pamatdokumenta 178. un 222. rindkopu).

Tiesības dibināt arodbiedrības un piedalīties tajās

69. 2014.gada 1.novembrī stājās spēkā *Arodbiedrību likums*. Jaunais likums nosaka arodbiedrību un to apvienību dibināšanas un darbības vispārīgos noteikumus, kā arī principus, kurus arodbiedrības ievēro sadarbībā ar darba devējiem, darba devēju organizācijām un to apvienībām, valsts un pašvaldību institūcijām. Likums izstrādāts, lai pilnveidotu un modernizētu arodbiedrību darbības tiesisko regulējumu, kā arī nodrošinātu atbilstību starptautisko tiesību normām.
70. *Arodbiedrību likums* definē arodbiedrības jēdzienu, regulē tiesības dibināt arodbiedrību un iestāties tajā. Likuma 4.pants noteic, ka ikvienam ir tiesības brīvi, bez jebkādas diskriminācijas dibināt arodbiedrību un, ievērojot arodbiedrības statūtus, iestāties tajā, kā arī tiesības neiestāties arodbiedrībā. Personas piederība pie kādas arodbiedrības vai personas vēlme iestāties vai neiestāties tajā nevar būt par pamatu personas tiesību ierobežošanai.
71. *Arodbiedrību likums* paredz pašu arodbiedrību tiesības apvienoties, nosaka arodbiedrību neatkarību un līdztiesību, regulē arodbiedrību un to apvienību dibināšanas kritērijus. Likums skaidri nosaka tā saucamo arodbiedrību brīvību negatīvā nozīmē, proti, ka personai ir tiesības arī nestāties arodbiedrībā un tiesības nekļūt par arodbiedrības biedru, ja viņš/viņa to nevēlas. Likums precīzi nosaka arodbiedrību dibināšanas kārtību, kā arī nošķir uzņēmuma līmeņa arodbiedrības un arodbiedrības, kuras izveido ārpus uzņēmuma, piemēram, nozarē vai profesijā. Attiecībā uz katru no tām ir noteikts minimālais dibinātāju skaits, proti, uzņēmuma arodbiedrības dibinātāju skaits nevar būt mazāks par piecpadsmit vai par vienu ceturtdaļu uzņēmumā strādājošo, ja tajā nestrādā mazāk kā pieci cilvēki. Savukārt ārpus uzņēmuma izveidotās arodbiedrības dibinātāju skaits nevar būt mazāks par piecdesmit.

Tiesības uz mājokli

72. Latvijas tiesību akti un valsts atbalsts aizsargā sociāli neaizsargātās sabiedrības grupas pret mājokļa zaudēšanas risku.
73. Kopš 2006.gada ir pieejams valsts garantēts kredīts mājokļa būvēšanai vai iegādei jaunām ģimenēm ar bērniem. 2014.gadā stājās spēkā Ministru kabineta noteikumiem Nr.443 *Noteikumi par valsts palīdzību dzīvojamās telpas iegādei vai būvniecībai*, kas nosaka kārtību, kādā valsts sniedz palīdzību dzīvojamās telpas iegādei vai būvniecībai, nodrošinot, ka tiek sniegts galvojums par dzīvojamās telpas iegādei vai būvniecībai ņemtā aizdevuma atdošanu. Galvojumu izsniedz un administrē valsts akciju sabiedrība "Latvijas Attīstības finanšu institūcija "Altum"". Uz šo brīdi ir atbalstītas vairāk nekā 4800 ģimenes ar 6192 bērniem.
74. 2001.gada 6.decembrī pieņemts likums *Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā*, kas nosaka, kuras personas ir tiesīgas saņemt pašvaldības palīdzību dzīvojamo telpu jautājumu risināšanā, kā arī kārtību, kādā tiek sniegta palīdzība iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā. Likumā ir noteikti dažādi palīdzības veidi, piemēram, pašvaldībai CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

piejerošās vai tās nomātās dzīvojamās telpas izīrēšana; sociālā dzīvokļa izīrēšana; nodrošināšana ar pagaidu dzīvojamo telpu; dažādu pabalstu piešķiršana īres maksas, maksas par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu, segšanai, remontam, dzīvojamās mājas renovācijai. Minētais likums paredz, ka pašvaldības atbalsts dzīvokļa jautājumu risināšanā ir pieejams visiem attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotājiem, kuri ir atzīti par tiesīgiem saņemt šādu palīdzību, neatkarīgi no etniskās piederības²⁹.

75. 2001.gadā 5.jūlijā likums *Par dzīvojamo telpu īri* tika papildināts ar nodaļu par palīdzību maznodrošinātajiem ģimenēm un citām pašvaldības noteiktām kategorijām, kam tiek nodrošināta palīdzība, kā arī tika noteikti pašvaldības un bāriņtiesu pienākumi palīdzības nodrošināšanā. Likums paredz, ka palīdzība tiek sniegta pensionāriem, invalīdiem, ģimenēm ar bērniem, kuras ir atzīstamas par maznodrošinātām saskaņā ar pašvaldības noteikto līmeni. Papildus, pašvaldību pienākums saskaņā ar likuma "Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā" 13.-14.pantu ir nodrošināt arī citas personu grupas ar dzīvojamo telpu. Pašvaldības arī pašas var noteikt iedzīvotāju kategorijas, kam tiks sniegts atbalsts. 2002.gadā likumā pieņemtie grozījumi paredz, ka gadījumos, kad ģimenes ar bērniem, pensionāri, invalīdi, kuri ir atzīstami par maznodrošinātiem sakarā ar savlaicīgu īres vai komunālo maksājumu nenomaksāšanu tiek izlikti no dzīvojamām telpām, attiecīgā pašvaldība triju mēnešu laikā ierāda ģimenei citu dzīvošanai derīgu dzīvojamo telpu.
76. 1997.gada 2.jūlijā pieņemts likums *Par sociālajiem dzīvokļiem un sociālajām dzīvojamām mājām*, nosakot sociālā dzīvokļa un sociālās dzīvojamās mājas tiesisko statusu, to veidošanas un finansēšanas principus, to personu loku, kuras ir tiesīgas īrēt sociālos dzīvokļus, kā arī kārtību, kādā pašvaldības sniedz sociālo palīdzību, izīrējot sociālos dzīvokļus.

Tiesības uz veselības aizsardzību, medicīnisko palīdzību; tiesības un sociālo drošību

77. 2009.gada 17.decembra *Pacientu likums* noteic, ka, nodrošinot pacienta tiesības, aizliegta atšķirīga attieksme atkarībā no personas rases, etniskās izcelsmes, ādas krāsas, dzimuma, vecuma, invaliditātes, veselības stāvokļa, reliģiskās, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās vai sociālās izcelsmes, mantiskā vai ģimenes stāvokļa vai citiem apstākļiem. Atšķirīga attieksme ir pieļaujama tikai tādā gadījumā, ja tā ir objektīvi pamatota ar tiesisku mērķi, kura sasniegšanai izraudzītie līdzekļi ir samērīgi.
78. Tiesības uz valsts apmaksātu veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanu ir personai, kurai ir piešķirts kāds no *Ārstniecības likuma* 17.pantā norādītajiem statusiem: Latvijas pilsoņiem; Latvijas nepilsoņiem; Eiropas Savienības (turpmāk – ES) dalībvalstu, Eiropas Ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņiem, kuri uzturas Latvijā sakarā ar nodarbinātību vai kā pašnodarbinātas personas, kā arī viņu ģimenes locekļiem; ārzemniekiem, kuriem ir pastāvīgās uzturēšanās atļaujas Latvijā; bēgļiem un personām, kurām piešķirts alternatīvais statuss; aizturētām, apcietinātām vai ar brīvības atņemšanu notiesātajām personām. Papildus atbilstoši *Ārstniecības likuma* noteikumiem valsts apmaksātu grūtnieču aprūpi un dzemdību palīdzību bez maksas ir tiesības saņemt

²⁹ Statistikas pārskati par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā pieejami Ekonomikas ministrijas tīmekļa vietnē (latviešu valodā): https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/majokli/petijumi_statistika/. CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

Latvijas pilsoņa vai Latvijas nepilsoņa laulātajām, kurām ir termiņuzturēšanās atļauja Latvijā.

79. Saņemot veselības aprūpes pakalpojumus, persona veic pacienta iemaksu 2013.gada Ministru kabineta noteikumu Nr.1529 *Veselības aprūpes organizēšanas un finansēšanas kārtība* noteiktajā apmērā. Pacienta iemaksu iekasē ārstniecības iestāde. Sniedzot stacionāros veselības aprūpes pakalpojumus, ārstniecības iestāde papildus pacienta iemaksai var iekasēt pacienta līdzmaksājumu ne vairāk kā EUR 31 apmērā par vienā stacionēšanas reizē operāciju zālē veiktajām ķirurģiskajām operācijām. Ņemot vērā to, ka ilgstoša ārstēšanās var pacientam radīt nabadzības draudus, valsts ir noteikusi pacienta iemaksu “griestus”, kurus sasniedzot, pacienta iemaksa nav jāmaksā. Kopējais pacienta iemaksas apmērs par katru stacionēšanas reizi vienā stacionārajā ārstniecības iestādē nedrīkst pārsniegt EUR 355,72. Pacienta iemaksu kopsomma par kalendāra gadā saņemtajiem ambulatorajiem un stacionārajiem veselības aprūpes pakalpojumiem nedrīkst pārsniegt EUR 569,15.
80. Lai nodrošinātu veselības aprūpes pieejamību visām iedzīvotāju grupām, jo īpaši neaizsargātākajai sabiedrības daļai, no pacienta iemaksas ir atbrīvotas vairākas iedzīvotāju kategorijas, piemēram, bērni; grūtnieces un sievietes pēcdzemdību periodā līdz 42 dienām, kas saņem ar grūtniecības un pēcdzemdību novērošanu un grūtniecības norisi saistītus veselības aprūpes pakalpojumus; politiski represētās personas; psihiski slimas personas; I grupas invalīdi; trūcīgās personas; patvēruma meklētāji, un citi (papildus skat. Kārtējā ziņojuma 241.rindkopu).
81. Neatliekamās medicīnas dienests nodrošina vienotu valsts politiku neatliekamās medicīnas palīdzības nodrošināšanā un katastrofu medicīnas jomā. 2015.gadā neatliekamās medicīniskās palīdzības dienesta brigādes devušās 440 970 izsaukumos, kas ir par 1,7% vairāk nekā 2014.gadā. Vidējais ierašanās laiks augstas prioritātes izsaukumos gan pilsētās, gan lauku teritorijās 2015.gadā turpina samazināties. Savlaicīgi izpildīto izsaukumu īpatsvars no visiem izpildītajiem augstas prioritātes izsaukumiem valstī 2012.-2014.gadā pakāpeniski nedaudz samazinājās. Kopumā, vidējais sasniedzamības rādītājs procentos lauku teritorijās turpina pieaugt.
82. Pacientiem ar Ministru kabineta 2006.gada noteikumos par ambulatorajai ārstēšanai paredzēto zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu kompensācijas kārtību iekļautajām diagnozēm tiek nodrošināta kompensējamo zāļu sarakstā iekļauto medikamentu vai medicīnisko ierīču iegādes izdevumi 100%, 75% vai 50% apmērā, atkarībā no konkrētajai diagnozei noteiktā kompensācijas apmēra. Bērniem līdz 18 gadu vecumam, kā arī patvēruma meklētājiem un personām, kas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā atzītas par trūcīgām, un kuriem pienākas kompensējami medikamenti, iegādes izdevumi tiek segti pilnā apmērā (100%). Pacients, iegādājoties kompensējamo zāļu sarakstā iekļautās zāles vai medicīniskās ierīces, kurām noteikts 100% kompensācijas apmērs, aptiekā maksā EUR 0,71 par katru recepti. Šo pacienta maksājumu nepiemēro bērniem līdz 18 gadu vecumam, trūcīgām personām un patvēruma meklētājiem, kā arī receptēm, uz kurām ir izrakstītas zāles vai medicīniskās ierīces, kuru aptiekas cena nepārsniedz EUR 4,27. Zāļu un medicīnisko ierīču iegādes izdevumu individuālā kompensācija paredzēta ne vairāk kā EUR 14 228,72 apmērā vienam pacientam 12 mēnešu periodā. No zāļu iegādes kompensācijas sistēmas budžeta līdzekļiem 2015.gadā izlietots finansējums EUR 126,6 milj. apmērā, 2016.gadā – EUR 148,38 milj. apmērā.

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

83. Lai uzlabotu veselības aprūpes pakalpojumu kvalitāti un pieejamību Latvijas iedzīvotājiem, tiek turpinātas iepriekšējos gados uzsāktās reformas, kas ietver kvalitātes nodrošināšanas sistēmas attīstību, veselības aprūpes finansēšanas pārvaldību, integrētās veselības pārvaldības un informācijas sistēmu attīstību un pakāpeniskas investīcijas veselības aprūpes infrastruktūrā un cilvēkresursos.
84. Veselības ministrijas apstiprinātajā vidēja termiņa attīstības plānošanas dokumentā “Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam”³⁰, ir iekļauti veselības nozarei sasniedzamie rādītāji un to sasniegšanai īstenojamās reformas. Pamatnostādņu virsmērķis ir palielināt Latvijas iedzīvotāju veselīgi nodzīvoto mūža gadu skaitu un novērst priekšlaicīgu nāvi, saglabājot, uzlabojot un atjaunojot iedzīvotāju veselību. Atbilstoši pamatnostādnēm, veiktajiem pētījumiem un saslimstības tendenču analīzēm ir noteiktas prioritāri attīstāmās veselības aprūpes jomas: sirds un asinsvadu veselība; onkoloģija; mātes un bērna veselība; garīgā (psihiskā) veselība.
85. 2014.gada novembrī uzsākta Eiropas Sociālā fonda līdzfinansētā projekta “Veselības tīklu attīstības vadlīniju un kvalitātes nodrošināšanas sistēmas izstrāde un ieviešana prioritāro jomu ietvaros”. Projekta mērķis ir nodrošināt prioritāro veselības jomu veselības tīklu attīstības vadlīniju izstrādi un kvalitātes nodrošināšanas sistēmas izstrādi un ieviešanu, jo īpaši sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju veselības uzlabošanai.
86. Latvijas sociālās drošības sistēmu veido uz iemaksām balstīta sociālā apdrošināšana, universālie valsts sociālie pabalsti un pašvaldību izmaksātie uz ienākumu un īpašumu izvērtējumu balstīti sociālās palīdzības pabalsti un sociālie pakalpojumi. Sociālās apdrošināšanas iemaksas tiek veiktas, lai aizsargātu iedzīvotājus gan pret ienākumu īslaicīgu zaudējumu (slimība, maternitāte, paternitāte, bērna kopšana), gan nodrošinātu iztikas līdzekļus personām, beidzot aktīvās darba gaitas (pensionējoties), iegūstot invaliditāti, zaudējot darbu, ciešot nelaimes gadījumā darbā, u.c. Universālie valsts sociālie pabalsti tiek izmaksāti no valsts pamatbudžeta dažādu sociālo risku gadījumā – ģimene, bērna piedzimšana, invaliditāte u.c.
87. Savukārt ģimenes vai personas, kurām finanšu līdzekļi ir nepietiekami ikdienas vajadzību nodrošināšanai un kuru ienākumi ir zemāki par valstī noteikto trūcīgās personas līmeni (EUR 128,06 uz vienu personu mājsaimniecībā) vai pašvaldības noteikto maznodrošinātas personas ienākumu līmeni, var vērsties pēc palīdzības pašvaldībā. 2008.gadā 14,8% no Latvijas privātajās mājsaimniecībās dzīvojošo personu skaita saņēma pašvaldību sociālās palīdzības pabalstus, krīzes laikā 2010.gadā tie bija 15,1%, bet pēc tam šis īpatsvars samazinājās, un 2015.gadā tie bija 9,5%.
88. Latvijas Republikā pastāvīgi dzīvojošo iedzīvotāju tiesības saņemt sociālos pakalpojumus un pašvaldību sociālās palīdzības pabalstus regulē kopš 2003.gada spēkā esošais *Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likums*. Saskaņā ar šo likumu tiesības saņemt no valsts vai pašvaldības budžeta finansētus sociālos pakalpojumus un pašvaldību sociālās palīdzības pabalstus ir Latvijas Republikā pastāvīgi dzīvojošajiem Latvijas pilsoņiem un nepilsoņiem, ES dalībvalstu EEZ valstu un Šveices Konfederācija

³⁰ Apstiprinātas ar 2014.gada 14.oktobra MK rīkojumu Nr. 589. Tas ir vidēja termiņa attīstības plānošanas dokuments, kas balstās uz Pasaules Veselības organizācijas Eiropas reģiona stratēģiju “Veselība 2020”. CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā laikā no 2008.gada līdz 2016.gadam

pilsoniem, kuri ieguvuši pastāvīgās uzturēšanās tiesības Latvijā, kā arī ārzemniekiem, kuriem izsniegta pastāvīgās uzturēšanās atļauja, neatkarīgi no šo personu tautības, rases, vai reliģiskās pārliecības. Īstenojot tiesības saņemt sociālo palīdzību, sociālās aprūpes, sociālās vai profesionālās rehabilitācijas vai sociālā darba pakalpojumus, personai pieprasījumā nav jāuzrāda tautība, reliģiskā piederība, ģimenes stāvoklis. Līdz ar to valsts līmenī statistika par iepriekšminēto sociālo pakalpojumu vai sociālās palīdzības saņēmējiem netiek uzkrāta tautību, reliģiskās pārliecības vai ģimenes stāvokļa griezumos.

89. 2016.gadā stājās spēkā grozījumi *Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā*, paplašinot valsts un pašvaldību finansēto sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas pakalpojumu un pašvaldību sociālās palīdzības pabalstu loku, kuru ir tiesīgas saņemt personas, kurām Latvijas Republikā piešķirts alternatīvais statuss (tas ir, saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem izsniegta termiņuzturēšanās atļauja) (skatīt Vispārējā pamatdokumenta 212.rindkopu).

Tiesības uz izglītību

90. Latvija atsauca uz Kārtējā ziņojumā sniegto informāciju (skatīt 265. rindkopu) un papildina, ka Latvijas izglītības reformas attīstība vairākus gadus ir starptautisko organizāciju uzmanības lokā.
91. 2009.gadā Latvijas izglītības institucionālā sistēmā tika ieviestas izmaiņas. Proti, 2009.gada 1.jūlijā reorganizācijas rezultātā tika izveidots Valsts izglītības satura centrs, kas ir izglītības un zinātnes ministra pakļautībā esoša iestāde, kuras galvenās funkcijas ir nodrošināt mācību satura izstrādi un pārraudzīt tā īstenošanu, nodrošināt valsts pārbaudījumu satura izstrādi, koordinēt mācību literatūras izstrādi, koordinēt un īstenot pedagogu profesionālo pilnveidi.
92. Tāpat 2009.gada 1.jūlijā reorganizācijas rezultātā tika izveidots Izglītības kvalitātes valsts dienests. Dienesta darbības mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu un tiesisku izglītību, veicot izglītības kvalitātes monitoringu un sniedzot atbalstu izglītības procesa īstenošanā. Viens no tās uzdevumiem ir sekot līdzi arī mazākumtautību izglītības programmu īstenošanas kvalitātei.
93. Papildus, kopš 2009.gada 1.jūlija valstī darbojas Latviešu valodas aģentūra. Aģentūras darbības mērķis ir veicināt latviešu valodas – Latvijas Republikas valsts valodas un ES oficiālās valodas – statusa nostiprināšanu un ilgtspējīgu attīstību.
94. Saskaņā ar 2013.gada un 2014.gada Ministru kabineta noteikumiem, kas attiecas uz valsts pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības standartiem un programmām, jautājumi par iecietību, cieņu pret atšķirīgo, starpkultūru izglītību ir integrēti dažādu pamatizglītības mācību priekšmetu saturā un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu saturā.
95. Izglītības reformas īstenošanā mācību valodas sadalījuma atbilstību Satversmei un starptautisko līgumu noteikumiem apstiprināja Satversmes tiesa 2005.gada 13.maija

spriedumā lietā Nr.2004-18-0106³¹. Satversmes tiesa nolēma, ka par atbilstošu Satversmei ir atzīstama Izglītības likuma norma, kas noteic, ka valsts un pašvaldību vispārējās vidējās izglītības iestādēs, kurās īsteno mazākumtautību izglītības programmas, sākot ar desmito klasi, mācības notiek valsts valodā atbilstoši valsts vispārējās vidējās izglītības standartam; valsts un pašvaldību profesionālās izglītības iestādēs, profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmas, kuras izglītojamais uzsāk pēc vidējās izglītības ieguves, īsteno valsts valodā. Valsts vispārējās vidējās izglītības standarts, valsts arodizglītības standarts un valsts profesionālās vidējās izglītības standarts noteic, ka profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmas, kuras izglītojamais uzsāk pēc pamatizglītības ieguves, īsteno, nodrošinot mācību satura apguvi valsts valodā ne mazāk kā trijās piektdaļās no programmas kopējā apjoma.

96. Izglītības reforma skar valsts, pašvaldību un privātās izglītības iestādes. Izglītības iestādēm ir jāievēro tiesību aktos paredzētās prasības par izglītības iestāžu reģistrāciju, izglītības programmu licencēšanu, izglītības iestāžu un izglītības programmu akreditāciju un izglītības programmu licencēšanu. Tiesību akti nosaka pamatizglītības mazākumtautību programmas paraugus (licencējot izglītības programmu skolai jāizvēlas attiecīgais programmas paraugs), kuros ir paredzēts, cik stundu atvēlēts mazākumtautību mācību valodas un svešvalodu mācīšanai. Izglītības iestāde var izvēlēties vienu no pieciem modeļiem mācību priekšmetu un mācību stundu plānam. Šajos modeļos noteiktas dažādas mācību priekšmetu apguves proporcijas: latviešu, mazākumtautību valodā un bilingvāli. Tomēr skolām jānodrošina, ka 7.-9.klasē mācību priekšmetu apguve notiek mazākumtautības valodā vai latviešu valodā un mazākumtautības valodā ne vairāk kā 40% no kopējās mācību stundu slodzes. Savukārt Ministru kabineta 2013.gada 21.maija noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu, nosaka, ka mazākumtautību izglītības programmās katru mācību gadu ne mazāk par pieciem mācību priekšmetiem jāapgūst latviešu valodā (šajā skaitā neietilpst latviešu valoda un literatūra), un mācību satura apguvi mazākumtautību valodā var nodrošināt līdz divām piektdaļām no kopējās mācību slodzes mācību gadā. Izglītības iestāde var īstenot arī savu izstrādāto izglītības programmu pēc atbilstošas valsts licencēšanas.
97. Mazākumtautību izglītība ir Latvijas izglītības sistēmas sastāvdaļa, īstenojot vienotu pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības saturu visās vispārējās un profesionālās izglītības programmās. Lai sekmētu latviešu valodas apguvi un jauniešu konkurētspēju darba tirgū, 2009./2010.mācību gadā gan izglītības iestādēs, kas īsteno latviešu mācību valodu, gan arī izglītības iestādēs, kas īsteno mazākumtautības izglītības programmu, vispārējās vidējās izglītības posmā tika ieviestas mācību priekšmeta "Latviešu valoda" vienota standarta pamatprasības un obligātais saturs. Šī mācību priekšmeta mērķis ir pilnveidot izglītojamā prasmi kompetenti lietot latviešu literāro valodu saziņā, mūžizglītībā un starpkultūru dialogā. Kopš 2011./2012. mācību gada visi izglītojamie, kuri iegūst vispārējo vidējo izglītību, kārtu vienotu centralizēto eksāmenu latviešu valodā. Centralizētajā eksāmenā tiek pārbaudītas izglītojamo latviešu valodas zināšanas un pamatprasmes. Latviešu valodas centralizētā eksāmena pamatizglītībā vidējais izglītojamo sasniegumu līmenis laika periodā no 2012.gada līdz 2016.gadam ir virs

³¹Satversmes tiesa 2005.gada 13.maija spriedumā lietā Nr.2004-18-0106. Pieejams šeit (angļu valodā: <http://www.satv.tiesa.gov.lv/casees/>).

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

60%, kas nozīmē, ka mazākumtautību izglītojamiem ir labas zināšanas un prasmes latviešu valodā.

98. 2016./2017.mācību gadā vispārējās izglītības programmas īstenoja 763 vispārīzglītojošās dienas skolas, savukārt no tām 161 izglītības iestādes mācību saturu īsteno bilingvāli (mazākumtautību izglītības programmas), tajā skaitā 94 skolas īsteno izglītības programmas krievu valodā, četras skolas poļu valodā, viena skola ukraiņu valodā, viena skola baltkrievu valodā, un 57 izglītības iestādes īsteno gan latviešu, gan mazākumtautību izglītības programmas, kā arī privātās izglītības iestādes īsteno vispārējās izglītības programmas angļu valodā (divas skolas) un franču valodā (viena skola) un vācu valodā (viena skola). Latvijā darbojas 27 vakara, neklātienēs un tālmācības izglītības iestādes, no tām 12 īsteno gan latviešu, gan mazākumtautību izglītības programmas. Mazākumtautību izglītības programmās 2016./2017.mācību gadā mācās 60 248 skolēni, sasniedzot 28,03% no kopējā skolēnu skaita. 2015./2016.mācību gadā Latvijas vispārējās izglītības sistēmā darbojās 53 privātskolas, no tām 9 sākumskolas, 13 pamatskolas, 26 vidusskolas un 5 vakara un tālmācības skolas. 2015./2016.mācību gadā vispārējās izglītības programmas privātskolās apguva 5671 skolēns, tai skaitā – 1365 krievu valodā, 511 – angļu valodā un 75 – franču valodā.
99. Atbalstu mazākumtautību skolām sniedz Polijas, Lietuvas, Igaunijas, Ukrainas, Baltkrievijas un Izraēlas valstis, nodrošinot ar mācību līdzekļiem, skolēnu vasaras nometņu organizēšanu, viespedagogu dalību un skolu ēku renovāciju. Piemēram, sadarbībā ar Polijas Republikas vēstniecību Izglītības un zinātnes ministrija Latvijā nodrošina atbalstu Polijas viesskolotāju darbam vispārējās izglītības iestādēs Latvijā, dodot iespēju skolēniem apgūt poļu valodu, literatūru un Polijas vēsturi. 2012./2013.mācību gadā sadarbības programmās piedalījās 12 viesskolotāji; 2013./2014.mācību gadā – 8; 2014./2015.mācību gadā - 9; 2015./2016.mācību gadā – 8 un 2016./2017.mācību gadā – 11.
100. Valsts regulāri īsteno pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmas par bilingvālo izglītību, kā arī satura un valodas integrētu apguvi. Laika posmā no 2012.gada līdz 2016.gadam Latviešu valodas aģentūras pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmās piedalījušies kopumā 8084 skolotāju. 2014.gadā Valsts izglītības satura centrs ir organizējis seminārus un konferences mazākumtautību valodas skolotājiem par skolēnu lasītprasmes attīstīšanas iespējām valodas stundās visās izglītības pakāpēs, kopumā šajos pasākumos piedalījās aptuveni 420 skolotāju.
101. Saskaņā ar „Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam īstenošanas plānu 2015.-2017.gadam”³² noteikto 2016./2017 mācību gadā tika veikti pasākumi datu iegūšanai par romu skolēnu izglītības kvalitāti, nodrošinot informāciju par romu skolēnu skaitu, kuri iegūst pamatizglītību un vispārējo vidējo izglītību, par izglītības iestāžu piedāvāto atbalsta pasākumu klāstu romu skolēnu izglītības ieguvei. Salīdzinot ar 2013./2014. mācību gadā veikto romu skolēnu mācību sasniegumu monitoringu, 2016./2017. mācību gadā vispārējās izglītības iestāžu skaits, kurās mācās romu skolēni, ir paaugstinājies (20% no kopējā izglītības iestāžu skaita), salīdzinot 2013./2014.mācību gadā veiktajā monitoringā secināto – (16% no kopējā izglītības iestāžu skaita). 2016./2017. mācību gadā 144 vispārējās izglītības iestādēs (20% no kopējā izglītības iestāžu skaita) mācās 900 romu skolēni (0,4% no kopējā skolēnu skaita), bet

³² Apstiprināts ar Ministru kabineta 2015.gada 29.jūnija rīkojumu Nr. 331 CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

2013./2014.mācību gadā mācījās 1 032 romu skolēnu. Izglītību pārtraukušo romu skolēnu skaits ir 15,9%, galvenokārt no 7. līdz 9.klasei. 2016./2017 mācību gadā 21,5 % no kopējā romu skolēnu skaita tiek nodrošināti papildu mācību pasākumi (2013./2014 mācību gadā – 26,4%). 2016./2017.mācību gadā būtiski samazinājies skolēnu skaits, kuri neieguva obligāto pamatzglītību. Būtiski palielinājies romu tautības skolotāju palīgu skaits, kas strādā vispārējās izglītības iestādēs, proti 2016./2017. mācību gadā vispārējās izglītības iestādēs strādā 20 romu tautības skolotāju palīgi (2013./2014. mācību gadā – četri).

102. Izglītības un zinātnes ministrija īsteno izglītības nodrošināšanu patvēruma meklētāju nepilngadīgiem bērniem un nosaka izglītības iestādes, kurās ir tiesīgi mācīties nepilngadīgi patvēruma meklētāji. Patvēruma meklētāja nepilngadīgam bērnam un nepilngadīgam patvēruma meklētājam ir tiesības uz pamatzglītību un vidējo izglītību, kā arī tiesības pēc pilngadības sasniegšanas turpināt iesāktu izglītību. Saskaņā ar *Izglītības likumu* nepilngadīgam trešās valsts valstspiederīgajam vai bezvalstniekam, kuram nav likumīga pamata uzturēties Latvijas Republikā, ir tiesības iegūt pamatzglītību laika posmā, kas noteikts brīvprātīgai izceļošanai, vai laika posmā, uz kādu izraidīšana atlikta, kā arī viņa aizturēšanas laikā (papildus skatīt Vispārējā pamatdokumenta 209.rindkopu).
103. Atbilstoši 2015.gada 17.decembrī pieņemtajam *Patvēruma likumam* un uz tā pamata izdotajiem Ministru kabineta 2016.gada 26.jūlija noteikumiem Nr.488 *Kārtība, kādā nepilngadīgajam patvēruma meklētājam nodrošina izglītības ieguves iespējas* nepilngadīgajam patvēruma meklētājam nodrošina ne tikai iespēju iegūt pamatzglītību un vispārējo izglītību, bet arī sagatavošanu pamatzglītības ieguvei no piecu gadu vecuma.
104. Atbalsta sistēmu patvēruma meklētājiem pamatā veido pasākumi, kas tiek īstenoti „Rīcības plāna personu, kurām nepieciešama starptautiskā aizsardzība, pārvietošanai un uzņemšanai Latvijā”³³ izpildes gaitā. Pirmkārt, nepilngadīgu patvēruma meklētāju izglītība tiek nodrošināta izglītības iestādēs, kas īsteno izglītības programmu latviešu valodā. 2015./2016. mācību gadā Latvijā izglītība tika nodrošināta 38 nepilngadīgiem patvēruma meklētājiem, un 2016./2017. mācību gadā – 31. Otrkārt, Latviešu valodas aģentūra 2016.gadā ir izstrādājusi mācību un metodiskos materiālus sociālekonomiskās iekļaušanas nodrošināšanai izglītības iestādē. Treškārt, Latviešu valodas aģentūra nodrošina sistemātisku pedagogu profesionālās kompetences paaugstināšanas pilnveidi (2015. un 2016.gadā ir izglītoti 343 pedagogi). Turklāt Latviešu valodas aģentūra īsteno Patvēruma, migrācijas un integrācijas fonda projektu „Valodas sākotnējā apguve patvēruma meklētājiem” 2016.-2017.gadā, kura finansējums ir EUR 251 230 (ir paredzēts 120 stundu kurss; plānotais izglītoto personu skaits – 531, un līdz 2016. gada beigām ir izglītojušās 182 personas - gan pieaugušie, gan bērni).
105. Lai nodrošinātu patvēruma meklētāju bērnu sekmīgu iekļaušanos Latvijas izglītības sistēmā, ir izstrādāti mācību un metodiskie materiāli, tai skaitā mācību programmas, rokasgrāmatas skolotājiem, mācību spēles un citi brīvi pieejamie mācību resursi³⁴.

³³ Apstiprināts ar 2015. gada 2. decembra Ministru kabineta rīkojumu Nr. 759, prot. Nr. 57 58.rindkopa.

³⁴ Pieejams Latviešu valodas aģentūras tīmekļa vietnē (latviešu valodā): <http://www.valoda.lv/>; (angļu valodā) <http://www.valoda.lv/en/>.

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

106. Pilnveidojot latviešu valodas apguves atbalsta sistēmu patvēruma meklētājiem Labklājības ministrija ir arī palielinājusi kursu stundu skaitu no 100 stundām līdz 120 stundām katram A1 un A2 apakšlīmenim. Latviešu valodas aģentūra piedāvā personām, kas ieguvušas bēgļa vai alternatīvo statusu un sāk iekļauties darba tirgū, iespēju līdztekus pilnveidot valodas prasmi, lai sekmētu trešo valstu pilsoņu iekļaušanos darba tirgū.
107. Atbilstoši *Izglītības likuma* normām visās ieslodzījuma vietās, kur tiek izvietoti nepilngadīgie ieslodzītie, tiek nodrošinātas vispārējās izglītības apguves iespējas. Ieslodzījuma vietās esošajiem nepilngadīgajiem ir iespēja piedalīties gan pamatzglītības, gan vidējās izglītības programmās. Salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, ir uzlabojušās nepilngadīgo ieslodzīto iespējas iegūt vispārējo izglītību, turklāt šobrīd visi nepilngadīgie ieslodzījuma vietās ir iesaistīti izglītības apgūvē (skatīt statistikas datus pielikumā Nr.3).

Tiesības piedalīties kultūras pasākumos

108. 1991.gada 19.martā tika pieņemts likums *Par Latvijas nacionālo un etnisko grupu brīvu attīstību un tiesībām uz kultūras autonomiju*, lai Latvijas Republikā visām nacionālajām un etniskajām grupām garantētu tiesības uz kultūras autonomiju un kultūras pašpārvaldi. Latvijas tiesību sistēma vairāk nekā 20 gadu laikā ir attīstījusies un pilnveidojusies, līdz ar to lielākā daļa no likumā ietvertajām normām šobrīd pārklājas ar citos tiesību aktos ietverto.
109. Vairāku gadu garumā Kultūras ministrija sniedz finansiālu atbalstu I.Kozakēvičas Latvijas Nacionālo kultūras biedrību asociācijai, vienlaikus deleģējot tai uzdevumu – nodrošināt mazākumtautību kultūras saglabāšanu un attīstību un veicināt starpkultūru dialogu, īstenojot mazākumtautību organizāciju pasākumus. Minētā asociācija ir dibināta 1988.gadā, un tā apvieno vairāk par 20 (uz 2017.gada martu – 25) Latvijā dzīvojošu dažādu tautību kultūras biedrības un apvienības.
110. Latvijas Nacionālo kultūras biedrību asociācijas darbība ir vērsta uz palīdzības sniegšanu mazākumtautību pārstāvjiem pilnīgāk apzināties savas etniskas saiknes, izzināt savu kultūru un valodu, reliģiskās tradīcijas. Saņemot atbalstu no Kultūras ministrijas, tā nodrošina pasākumu kopuma mazākumtautību kultūras saglabāšanai un attīstībai norisi, kā arī veicina starpkultūru dialogu un mazākumtautību pārstāvju integrāciju vietējā sabiedrībā, īstenojot mazākumtautību organizāciju koncertus, izrādes, festivālus un citus pasākumus, nodrošinot to regularitāti, daudzveidību un pieejamību dažādām sabiedrības mērķgrupām. Kopš 2003.gada katru gadu novembra beigās un decembra sākumā šī asociācija organizē plaša mēroga mazākumtautību mākslas festivālu “Vienoti dažādībā”.
111. Latvijas Nacionālo kultūras biedrību asociācija koordinē ikmēneša pārraides (ap 10 pusstundas garas pārraides mēnesī) mazākumtautību valodās (tajā skaitā, poļu, igauņu, lietuviešu, grieķu, ukraiņu, vācu, baltkrievu, tatāru un armēņu valodās) Latvijas Radio 4. Pārraižu laikā klausītāji tiek iepazīstināti ar dažādu nacionālo kultūras biedrību jaunumiem, plāniem, tradīcijām, nacionālajiem svētkiem, cilvēkiem un konkrētiem pasākumiem. Latvijas Radio 4 kopējā auditorija vidēji nedēļā ir 120 000 – 130 000 klausītāju.

- 112.2005.gadā tika konceptuāli izstrādāta un 2006.gadā sāka darboties Kultūras ministrijas izveidotā Latvijas digitālā kultūras karte³⁵, kas ir publiska datu bāze, kurā ir apkopota detalizēta informācija par Latvijas reģionu kultūras procesu un kultūras institūciju daudzveidību, to pārklājumu, kultūras pieejamību sabiedrībai, kā arī par kultūras infrastruktūras materiāltehnisko stāvokli un iespējamām attīstības tendencēm. Kultūras kartē ir pieejama informācija arī par mazākumtautību NVO.
- 113.Kopš 2012.gada ar Kultūras ministrijas atbalstu Latvijas Nacionālā kultūras centra paspārnē tiek īstenota apmācību programma „Kultūras vēstnieki”, kas ir balstīta uz starptautiskām programmām “Starpkultūru vēstnieki” (*Intercultural Navigators*) un “Darbīgās kopienas” (*Active Citizens*). Programmas ietvaros tiek apmācīti latviskās kultūrtelpas vēstnieki sadarbībai ar Latvijas dažādu tautību kopienu par Latvijas kultūru un tās mijiedarbību ar Latvijas minoritāšu kultūrām. Apmācību dalībnieki pilnveido zināšanas par kultūras daudzveidību, identitāti un sabiedrības saliedēšanu, kas kalpo par pamatu dažādu partnerību (latvieši – mazākumtautību pārstāvji) iedibināšanai un attīstībai. Pēc apmācību programmas pabeigšanas, kultūras vēstnieki organizē apmācības vietējo kopienu pārstāvjiem un NVO. 2015.gadā tika īstenota programma jauniešiem – „Jaunie Kultūras vēstnieki“, kurā piedalījās 20 jaunieši, kas jau šobrīd aktīvi darbojas Kultūras ministrijas izveidotajā Latvijas valsts simtgades jauniešu rīcības komitejā, gatavojoties Latvijas valsts simtgades svinībām.
- 114.2013.gadā notika sagatavošanās mazākumtautību kolektīvu dalībai Dziesmu un deju svētku kustībā. 2013.gada Vispārējos latviešu Dziesmu un XV Deju svētkos piedalījās 96 mazākumtautību māksliniecišķie kolektīvi, kas ir ievērojami lielāks skaits nekā 2008.gadā rīkotajos Vispārējos Dziesmu un Deju svētkos.
- 115.No 2013.gada 30.jūnija līdz 7.jūlijam Rīgā notika XXV Vispārējie latviešu Dziesmu un XV Deju svētki, kas pulcēja lielu ārvalstīs dzīvojošo latviešu kopienu kolektīvu un mazākumtautību kolektīvu skaitu. Svētkos piedalījās 40 600 dalībnieku vairāk nekā 1 500 kolektīvu, tostarp 96 mazākumtautību kolektīvi (2008.gadā – 53 kolektīvi), 47 latviešu diasporas un 32 ārvalstu kolektīvi. Svētku laikā notika vairāki mazākumtautību kolektīvu pasākumi, piemēram, tika organizēta mazākumtautību diena „Gaismas avots” un mazākumtautību kolektīvu koncertuzvedums „Zem vienas debess”.
- 116.Pēc mazākumtautību kolektīvu aktīvās dalības 2013.gada Vispārējos latviešu Dziesmu un XV Deju svētkos kļuvis aktuāls jautājums par kultūras apmaiņas nozīmi Latvijas sabiedrības saliedēšanai. Kopš 2014.gada Latvijas Nacionālais kultūras centrs organizē Mazākumtautību radošās nometnes, izglītojot Latvijas mazākumtautību kolektīvu vadītājus, to kapacitātes un māksliniecišķā snieguma uzlabošanai, gatavojoties kārtējiem Vispārējiem latviešu Dziesmu un Deju svētkiem Latvijas simtgades kontekstā. Nometņu programmā tiek iekļautas lekcijas par latviešu un mazākumtautību kultūru aspektiem, kopīgo un atšķirīgo; organizētas meistardarbnīcas un paraugdemonstrējumi ar iespēju apgūt skatuves kultūru, latviešu tautas tradīcijas radošā un demokrātiskā veidā.
- 117.Kopš 2014.gada tiek īstenots projekts mazākumtautību skolēniem “Eiropas pēdas Latvijā”, kura mērķis ir radošā, mūsdienīgā un interaktīvā veidā veicināt bērnu un jauniešu (jo īpaši mazākumtautību) savstarpējo sadarbību, apzinot tagadējo ES

³⁵ Latvijas digitālā kultūras karte, pieejams šeit (latviešu valodā): <http://www.kulturaskarte.lv/>.

dalībvalstu pienesumu Latvijas kultūrtelpai. Tā 2015.gadā projekts pulcēja vairāk nekā 22 skolu komandas (2014.gadā – 5). Savukārt 2016.gadā projekta ietvaros tika organizēti reģionālie forumi ar vairāku simtu skolēnu piedalīšanos.

- 118.Kopš 2014.gada, atzīmējot Starptautisko iecietības dienu-16.novembrī, Kultūras ministrija pulcē mazākumtautību, NVO, valsts institūciju pārstāvjus, ekspertus un interesentus gadskārtējā mazākumtautību forumā. Forums ikgadēji pulcē ap 200 dalībniekus, un tā ietvaros tiek veicināta mazākumtautību, un jo īpaši mazākumtautību NVO, pārstāvju sadarbība un informēšana par aktualitātēm un nozīmīgajiem sabiedrības procesiem. Darba grupu ietvaros eksperti, mazākumtautību un valsts institūciju pārstāvji, u.c. interesanti aktualizē problēmjautājumus un meklē risinājumus mazākumtautību kopienām Latvijā aktuāliem jautājumiem (piemēram, mazākumtautību izglītība, kultūras saglabāšana, NVO darbības nodrošināšana u.c.).
- 119.Mazākumtautību NVO ir tādas pašas tiesības kā visām Latvijas NVO piedalīties konkursos uz konkrētiem finanšu instrumentu grantiem un saņemt atbalstu pamatdarbības, kultūras vai administratīvās kapacitātes stiprināšanai. Kultūras ministrijas NVO atbalsta programma tiek īstenota no 2014. gada visos Latvijas reģionos kā NVO projektu konkurss, kura ietvaros noteiktu finansējumu var saņemt tās organizācijas, kas īsteno projektus pilsoniskās sabiedrības veicināšanas un mazākumtautību NVO atbalstam. Programmas ietvaros atsevišķs finansējums ir paredzēts tieši mazākumtautību organizācijām.
- 120.2016.gada 1. līdz 3.jūlijā Daugavpilī un visā Latgales reģionā norisinājās pirmais Latvijas (mazākumtautību) kultūru festivāls. Festivāls ir Kultūras ministrijas Mazākumtautību nevalstisko organizāciju pārstāvju konsultatīvās komitejas (skatīt Vispārējā pamatdokumenta 73.rindkopu) iniciatīva, un tā mērķis ir popularizēt, attīstīt un pilnveidot Latvijā dzīvojošo mazākumtautību tradicionālās kultūras mantojumu, mudināt mazākumtautību iedzīvotājus izprast savas kultūras nozīmi Latvijas kultūrvidē, kā arī aktivizēt sabiedrības līdzdalību nemateriālās kultūras mantojuma izzināšanā, praktizēšanā un tālāknodošanā. Festivālā piedalījās kopumā vairāk nekā 1 300 cilvēku, no kuriem – vairāk nekā 600 mazākumtautību pārstāvji; festivāls ietvēra vairāk nekā 50 dažādus kultūras pasākumus, t.sk. koncertus, meistarklases, festivāla dalībnieku gājieni, jauniešu forumu u.c. aktivitātes.
- 121.Popularizējot mazākumtautību kultūras pienesumu Latvijas kultūrtelpai, 2016.gadā Kultūras ministrija izdeva informatīvu materiālu „Mazākumtautības Latvijā”. Informatīvais materiāls plašākai sabiedrībai pieejams latviešu, angļu un krievu valodās.
- 122.Mihaila Čehova Rīgas Krievu teātris ir vecākais krievu teātris ārpus Krievijas, kas atklāts 1883. gada 2. oktobrī un piedāvā repertuāru krievu valodā. Savukārt, Daugavpils teātrī un Leļļu teātrī vienlaikus darbojas latviešu un krievu aktieru trupa, arī Jaunais Rīgas teātris savā repertuārā iekļauj izrādes krievu valodā.
- 123.Šobrīd 65% Latvijas muzeju mājaslapas ir pieejamas krievu valodā. Vairums muzeji piedāvā arī gida pakalpojums krievu valodā. Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris piedāvā koncertprogrammu latviešu un krievu valodās.

Tiesības piekļūt sabiedriskajām vietām (transports, kultūras pasākumi, restorāni, viesnīcas, u.c.)

124.Latvija atsaucas uz Kārtējā ziņojumā 300.rindkopā sniegto informāciju.

VI. KONVENCIJAS 6.PANTS

125.Latvija atsaucas uz Vispārējā pamatdokumenta III.sadaļā sniegto informāciju par personai pieejamajiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Papildus tam jāuzsver, ka gadījumā, ja vienlīdzības principu uz jebkura aizliegtā diskriminācijas pamata ar faktisko rīcību vai izdodot administratīvo aktu pārkāpusi valsts vai pašvaldības iestāde, diskriminācijas upurim ir tiesības atbilstoši *Administratīvā procesa likumam* apstrīdēt izdoto administratīvo aktu vai faktisko rīcību augstākā iestādē, bet pēc tam vērsties administratīvajā tiesā. Pieteikuma iesniegšanas termiņš valsts vai pašvaldības iestādē ir viens mēnesis (ja tas ir norādīts apstrīdamajā administratīvajā aktā), vai viens gads (ja termiņš nav norādīts vai ja tiek apstrīdēta iestādes faktiskā rīcība).

126.Vispārējā pamatdokumenta II. un III.sadaļā ir iekļauta informācija par Tiesībsarga biroja sniegto ieguldījumu diskriminācijas izskaušanā. Papildus tam jānorāda, ka Tiesībsargs veic neatkarīgus pētījumus diskriminācijas jautājumiem, pēta iespējamus risinājumus diskriminācijas izskaušanas veicināšanai, publicē ziņojumus, piedalās diskriminācijas novēršanai veltītajos projektos, kā arī informē sabiedrību par tiesībām netikt diskriminētam.

127.Saskaņā ar *Darba likuma* normām, ja persona ir saskārusies ar diskriminējošu situāciju darba tiesiskajās attiecībās, neatkarīgi no atšķirīgas attieksmes aizlieguma pamata, darbiniekam ir tiesības pieprasīt darba devējam izbeigt atšķirīgo attieksmi un papildus citām *Darba likumā* noteiktajām tiesībām ir tiesības prasīt no darba devēja zaudējumu atlīdzību un atlīdzību par morālo kaitējumu. Strīda gadījumā atlīdzības par morālo kaitējumu apmēru nosaka tiesa pēc sava ieskata.

128.Tāpat darbiniekam ir tiesības iesniegt sūdzību par darba devēja rīcību Valsts darba inspekcijā, kas ir Labklājības ministrijas pārraudzībā esošā valsts pārvaldes iestāde, un kuras uzdevums ir darba tiesisko attiecību un darba aizsardzības jomas efektīva uzraudzība un kontrole. Valsts darba inspekcija, īstenojot nacionālo politiku attiecībā uz vienlīdzīgu iespēju un vienlīdzības attieksmes veicināšanu darba attiecību jomā, veic pasākumus, lai nodrošinātu darba tiesiskās attiecības reglamentējošo normatīvo aktu ievērošanu, tajā skaitā var uzlikt administratīvo sodu. Laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam Valsts darba inspekcijā ir saņemti iesniegumi, kuros papildus tiesisko attiecību pārkāpumiem tika minēti arī diskriminācijas aizlieguma pārkāpumi uz dažādu pazīmju pamata (skatīt pielikumā Nr.2).

129.2014.gadā, veicot preventīvos apsekojumus, Valsts darba inspekcija konstatēja vienlīdzīgas attieksmes pārkāpumus un sauca pie administratīvās atbildības 17 juridiskās personas. 2015.gadā 16 gadījumos tika vērtēti jautājumi par nevienlīdzīgu attieksmi un diskrimināciju darba tiesiskajās attiecībās, taču normatīvo aktu prasību pārkāpumi netika konstatēti. Savukārt 2016.gadā, veicot preventīvos apsekojumus uzņēmumos, Valsts darba inspekcija amatpersonas 91 pārbaudē normatīvo aktu

pārkāpumus par atšķirīgas attieksmes aizlieguma pārkāpumu un diskrimināciju darba tiesiskajās attiecībās nekonstatēja.

130. Biežāk fiksētie pārkāpumi no darba devēju puses konstatēti par diskriminējoša satura informācijas ievietošanu darba sludinājumos, piemēram, diskriminācija pēc vecuma, dzimuma, ja sludinājumā tekstā norādīta konkrēta vecuma amplitūda vai arī konkrētā dzimuma pārstāvis, tādējādi diskriminējot pretējā dzimuma un vecuma pārstāvjus. Bieži sludinājumos darba devējs lūdz pievienot foto, tādējādi netieši diskriminējot personas pēc vizuālā izskata. Piemēram, dažos gadījumos tika piemērots administratīvais sods darba devējam par tiešu diskrimināciju atkarībā no dzimuma, uzsakot darba līgumu darbiniekam.
131. Darba devēji pie administratīvās atbildības saukti arī par ziņu, kas saistītas ar ģimenes un mantisko stāvokli pieprasīšanu no darbinieka, pirms darba tiesisko attiecību nodibināšanas, par vienlīdzīgu tiesību principa pārkāpšanu, vienādos amatos un par vienādu darba laiku maksājot atšķirīgu darba samaksu, par vienlīdzības principa neievērošanu, nosakot darba samaksu un sociālās garantijas uzņēmuma darbiniekiem, kā arī nosaucot precīzu mācību iestādi, kuras absolventam jābūt, lai pretendētu uz konkrēto darba vietu.
132. Persona var iesniegt prasības pieteikumu pret darba devēju vispārējās jurisdikcijas tiesā un prasīt zaudējumu atlīdzību un atlīdzību par morālo kaitējumu. Attiecībā uz pierādīšanas nastu darba strīdos, jānorāda, ka, ja prasība ir celta, pamatojoties uz *Darba likuma* 29.pantu (tieša vai netieša diskriminācija), darbiniekam vispirms ir jānorāda uz diskriminācijas faktiskajiem apstākļiem, lai radītu darba devējam pierādīšanas pienākumu. Proti, domstarpību gadījumā darbiniekam nav pienākuma pierādīt atšķirīgas attieksmes esamību, bet tikai aprakstīt sākotnējos faktiskos apstākļus, kas uz šādu attieksmi, iespējams, norāda. Savukārt darba devēja pienākums ir pierādīt atšķirīgas attieksmes neesamību. Citiem vārdiem sakot, darba devējam jāpierāda, ka atšķirīgas attieksmes pamatā ir objektīvi apstākļi, kas nav saistīti ar aizliegto kritēriju, vai arī, ka aizliegtais kritērijs ir konkrētā darba veikšanas objektīvs un pamatots priekšnoteikums. Darbinieks kā prasītājs ir atbrīvots no valsts nodevas samaksas.
133. Piemēram, ar 2013.gada 20.novembra spriedumu Rīgas pilsētas Ziemeļu priekšpilsētas tiesa atzina, ka darba devējs – juridiskā persona, atlaižot personu no darba, ir pieļāvis tiešu diskrimināciju pret prasītāju atkarībā no personas dzimuma, un atzina darba līguma uzteikumu par spēkā neesošu, kā arī nolēma piedzīt no darba devēja morālo kaitējumu EUR 6638 apmērā³⁶.
134. Personai ir tiesības vērsties Patērētāju tiesību aizsardzības centā ar lūgumu uzlikt sodu reklāmas veidotājiem un izplatītājiem. *Administratīvo pārkāpumu kodeksa* 166.¹³pants paredz atbildību par „noteiktās kārtības pārkāpšanu reklāmas sniegšanā vai izplatīšanā, kā arī par likumā aizliegtas reklāmas sniegšanu vai izplatīšanu”. Ja reklāma ir dzirdama radio vai redzama televīzijā, persona var iesniegt sūdzību Nacionālajā radio un televīzijas padomē, kurai ir tiesības sodīt pārkāpējus.

VII.KONVENCIJAS 7.PANTS

³⁶ Rīgas pilsētas Zemgales priekšpilsētas tiesas 2013.gada 20.novembra spriedums lietā Nr. C31404213. Pieejams šeit (latviešu valodā): <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/lv/nolemumi>. CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

135. Latvija vēlas atsaukties uz Vispārējā pamatdokumenta II. un III.sadaļā sniegto informāciju par sabiedrības izglītošanu un informēšanu.
136. Attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar iecietību, diskriminācijas aizliegumu, etnisko kultūru daudzveidību iekļaušanu pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu saturā, Latvija atsauca uz Vispārējā pamatdokumenta 165.-166.rindkopu.
137. Uz 2017.gada 1.janvāri Latvijā kopā bija reģistrēti 73 965 trešo valstu pilsoņi, no kuriem 26 262 ir izsniegtas termiņuzturēšanās atļaujas un 47 703 pastāvīgās uzturēšanās atļaujas. Galvenās izcelsmes valstis: Krievija (75%), Ukraina (9%), Baltkrievija (4%), Uzbekistāna (2%), Ķīna (2%), pārējās trešās valstis 8%. Galvenie ieceļošanas iemesli – darbs, mācības, laulības un investīcijas nekustamajā īpašumā vai vietējos uzņēmumos.³⁷
138. 2015.gadā veiktajā Sabiedrības integrācijas fonda pētījumā vairāk nekā puse aptaujāto trešo valstu pilsoņu (56,9%) norādījuši, ka nav saskārušies ar netaisnīgu vai aizvainojošu attieksmi. To respondentu vidū (43,1%), kas ir vismaz vienā no situācijām piedzīvojuši diskriminējošu attieksmi, trīs visbiežāk minētās situācijas ir, pirmkārt, uz ielas, sabiedriskajā transportā (21,5%), valsts institūcijās vai kontaktos ar valsts institūciju pārstāvjiem (PMLP, robežsardze, policija) (14%) un veselības aprūpes iestādēs (12,4%). Trešo valstu pilsoņi ar termiņa uzturēšanās atļaujām biežāk nekā aptaujātie ar pastāvīgās uzturēšanās atļaujām piedzīvojuši diskriminējošas situācijas valsts institūcijās (attiecīgi 15,5% un 9,9%). Valstiskā statusa dēļ ar netaisnīgu vai aizvainojošu attieksmi ir saskārušies apmēram viena ceturtdaļa no visiem aptaujas dalībniekiem (25,9%). Savukārt etniskās vai reliģiskās piederības dēļ ar šādu attieksmi ir saskārušies 17,3% respondentu. Salīdzinājumā ar 2009. gadu situācija ir uzlabojusies, jo 2009. gada aptaujā ar diskrimināciju etniskās un reliģiskās piederības dēļ bija saskārušies 42,3% trešo valstu pilsoņu.³⁸
139. 2016.gadā ES Patvēruma migrācijas un integrācijas fonda projektā „Informācijas centrs imigrantiem” tiek īstenota starpkultūru izglītības programma dažādiem valsts, pašvaldību un NVO darbiniekiem, notiek Latvijā uzņemto patvēruma meklētāju iepazīšanās vizītes uz pašvaldībām, izveidota NVO sadarbības platforma, kurā iesaistīti arī trešo valstu pilsoņi, norisinās informatīvie pasākumi vietējai sabiedrībai. 2017.gada pavasarī ir plānots uzsākt projektus, kuru mērķis ir uzlabot masu mediju sniegtās informācijas kvalitāti un satura pieejamību par trešo valstu pilsoņiem, sagatavojot un iesaistot medijus konstruktīva dialoga un savstarpējas izpratnes veidošanā starp imigrantiem un vietējo sabiedrību.
140. Papildus augšminētajam Latvija vēlas informēt, ka laikā no 2011. līdz 2014.gadam tika īstenota virkne pasākumu, lai izglītotu Valsts policijas darbiniekus un veicinātu sabiedrības izpratni par naida noziegumiem. Jautājumi, kas saistīti ar naida noziegumu apkarošanu, ir iekļauti Valsts policijas koledžas civiltiesību apmācību programmā. Valsts policijas koledžā ir tikuši veikti pētījumi un izstrādātas daudzas publikācijas šajā jomā.

³⁷ Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes dati. Pieejami šeit (latviešu valodā): <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/statistika/uzturesanas-atlaujas.html>.

³⁸ Pētījums „Trešo valstu pilsoņu portrets Latvijā” (2015), Sabiedrības integrācijas fonds, pieejams šeit (latviešu valodā): http://www.sif.gov.lv/images/files/SIF/tres-valst-pils-port/Gramata_pilsonu_290615_web.pdf CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā Republikā laika posmā no 2008.gada līdz 2016.gadam

141. Laika posmā no 2012. līdz 2013. gadam Valsts policijas koledžas, Valsts policijas un Drošības policijas pārstāvji piedalījās mācībās par radikalizācijas fenomenu un to atpazīšanu, kas notika Eiropas Komisijas programmas “Noziedzības novēršana un apkarošana” ietvaros. Projekta laikā notika kopumā pieci apmācību cikli, tika izstrādāta “Pasniedzēju rokasgrāmata”, kā arī policijas darbiniekiem paredzētais buklets naida noziegumu identificēšanai. 2014. gadā tika izstrādāts bukleta otrais izdevums.
142. Valsts policija un Eiropas Drošības un sadarbības organizācija 2014. gada 23. decembrī noslēdza memorandu par apmācību pret naida noziegumiem ieviešanu tiesībsargājošo iestāžu programmās. 2015. gadā Eiropas Drošības un sadarbības organizācija īstenoja divus apmācību kursus, kuri bija paredzēti Valsts policijas koledžas pasniedzējiem un Valsts policijas struktūrvienību priekšniekiem. Turpmāk šāda veida apmācības tiks iekļautas pastāvīgajā Valsts policijas darbinieku izglītības procesā.
143. Naida noziegumu un naida runas izpausmju identificēšana un apkarošana virtuālajā vidē ir cieši saistīta ar kibernetiskā noziegumu jomu. Nacionālā līmenī šis jautājums ir aplūkots pamatnostādņēs „Latvijas kibernetiskās drošības stratēģija 2014.–2018. gadam”, jo automatizēta datu apstrādes sistēma var tikt izmantota kā medijs nelikumīgas un godu un cieņu aizskarošas informācijas apritē.
144. Naida runas novēršanas jomā būtisku ieguldījumu sniedz nevalstiskais sektors. Laika posmā no 2014. gada 1. jūlija līdz 31. oktobrim NVO Latvijas Cilvēktiesību centrs īstenoja projektu “NVO rīcības spējas stiprināšana naida kurināšanas ierobežošanai internetā”. Projekta laikā NVO eksperti veica interneta ziņu portālos, laikrakstu un žurnālu interneta versijās un sociālajos tīklos publicētā satura un komentāru monitoringu. Tā mērķis bija identificēt naidīgu saturu, ziņot par to un pārbaudīt, cik efektīvas ir dažādas ziņošanas metodes.
145. Latvija aktīvi līdzdarbojas ES Pamattiesību aģentūras izveidotajā naida noziegumu darba grupā. Latvijas prezidentūras ES Padomē laikā Latvijā 2015. gada janvārī-jūnijā Rīgā tika organizēta darba grupas otrā sanāksme.
146. 2013. gadā Rīgas Juridiskā augstskola sadarbībā ar Ārlietu ministriju organizēja konferenci „Veicinot iecietību Latvijā: likumdošana, prakse un politika”. Tajā tika analizēta Latvijas un starptautiskā pieredze trijās jomās: naida noziegumu kā atbildību pastiprinošu apstākļu regulējums Krimināllikumā, rīcībpolitikas izstrāde un īstenošana iecietības veicināšanai Latvijā, kā arī politiķu loma un atbildība naida runas un iekļaujošas sabiedrības kontekstā. Pirmo reizi šāda konference tika organizēta 2012. gadā.
147. 2016. gadā Drošības policija sadarbībā ar Valsts policijas koledžu īstenoja pieaugušo neformālās izglītības programmu “Naida noziegumu identifikācija un izmeklēšana. 2017. gadā Valsts policija sadarbībā ar Valsts policijas koledžu un Drošības policiju ir izstrādājusi vadlīnijas “naida noziegumu” identifikācijai un izmeklēšanai, kas pēc kalpos kā policijas darbinieka rokasgrāmata darbam ar minētās kategorijas noziedzīgiem nodarījumiem. Vadlīniju izstrādē tika uzklauts Latvijas Cilvēktiesību centra, Tiesībsarga biroja un Ģenerālprokuratūras viedoklis par apstākļiem, kuri būtu

ņemami vērā, lai identificētu Valsts policijai institucionāli piekritīgus “naida noziegumus” un kvalitatīvi tos izmeklētu.

148. Lai paaugstinātu sabiedrības izpratni par Latvijas romu kultūru, vēsturi un sociālajiem jautājumiem, kā arī par aizspriedumu un stereotipu negatīvo ietekmi uz romu stāvokli, kopš 2015.gadā NVO „Latvijas Cilvēktiesību centrs” sadarbībā ar Kultūras ministriju īsteno aktivitātes Eiropas Padomes DOSTA! kampaņas „Pietiek! Pārkāp aizspriedumiem, iepazīsti romus!” ietvaros.
149. Kopš 2015.gada NVO „Romu Kultūras centrs” rīko Starptautisko Romu Kultūras festivālu, lai veicinātu sabiedrības saliedētību un kultūras dialogu, lai mainītu sabiedrības aizspriedumaino attieksmi pret romiem kopumā un laužtu izveidojušos stereotipus caur mākslas un kultūras prizmu.
150. Tiesībsargs aktīvi sadarbojas ar romu biedrībām diskriminācijas novēršanā. Piemēram, 2011.gadā Starptautiskā Romu apvienība un Tiesībsargs parakstīja Sadarbības memorandu romu diskriminācijas novēršanai. Izveidotās sadarbības ietvaros tiesībsargs vairākkārt ticis ar romu kopienām dažādos Latvijas novados. Viena no izplatītākajām problēmām, ar ko sastopas romi, ir savu tiesību nepārzināšana un diskriminējoša attieksme darba tirgū. 2012.gada 30.augustā, sadarbības memoranda pirmajā gadadienā, Tiesībsargs informēja sabiedrību par laika posmā no 2007.gada līdz 2012.gadam piešķirtā ES un valsts budžeta līdzekļu finansējuma izlietojuma izvērtējumu romu kopienas problēmu risinājumiem.
151. Laika posmā no 2011.gada līdz 2016.gadam Tiesībsargs ir veicis apmācības diskriminācijas novēršanas jomā vairāku augstskolu studentiem, sociālo dienestu darbiniekiem, Valsts policijas, Valsts darba inspekcijas darbiniekiem. Piemēram, Tiesībsarga birojs 2012.gadā sadarbībā ar Valsts policijas koledžu organizēja profesionālās pilnveides kursu Valsts policijas darbiniekiem, it īpaši izmeklētājiem, par cilvēktiesību ievērošana (tai skaitā diskriminācijas aizlieguma ievērošanu) Valsts policijas darbā. 2012.gadā Tiesībsarga birojs sadarbībā ar Invalīdu un viņu draugu apvienību „Apeiron” rīkoja sabiedrības informētības kampaņu „Te varēja būt darbs” ar mērķi novērst diskrimināciju darba vietās. Sabiedrības izglītošanas kampaņas mērķis bija novērst diskrimināciju darba vietās, pievēršot darba meklētāju uzmanību informācijai, kas tiek norādīta *Curriculum vitae* un motivācijas vēstulēs.
152. Laika posmā no 2012.gada līdz 2016.gadam Tiesībsargs ir veicis vairākus pētījumus un ziņojumus par diskriminācijas jautājumiem. Piemēram, 2012.gadā tapis pētījums par Latvijas iedzīvotāju izpratni par cilvēktiesībām; 2013.gadā – “Diskriminācijas aizlieguma ievērošana darba tiesiskajās attiecībās pret jaunajām māmiņām”, „Sabiedrības viedoklis par bilingvālās izglītības lomu integrācijas sekmēšanā”; 2014.gadā – “Latvijas iedzīvotāju aptauja par personu ar invaliditāti tiesībām”, “Pētījums par ANO konvencijā par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanu. Personu ar invaliditāti aptauja”, “Bilingvālā izglītība”; 2015.gadā – “ANO konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām monitorings 2010-2014”, „Pašvaldību aptaujas rezultāti”; un 2016.gadā – „Bērnu ar invaliditāti rehabilitācijas efektivitāte Latvijā: sociālantropoloģiskais aspekts”, „Bērnu ar invaliditāti rehabilitācijas efektivitāte Latvijā: sociālā darba aspekts”, „Partiju izslēgšana no pirmsvēlēšanu TV debatēm to

maznozīmīguma dēļ”, un „Latvijas valsts garantētā medicīniskās palīdzības minimuma atbilstība cilvēktiesību standartam”³⁹.

-Teksta beigas-

Ārlietu ministrs

E.Rinkēvičs

Vīzē: valsts sekretāra p.i.

A.Pelšs

26.09.2017

Agnese Zarīte,

12135

Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību

institūcijās biroja juriskonsulte

67016434, agnese.zarite@mfa.gov.lv

³⁹ Tiesībsarga biroja tīmekļa vietnē www.tiesibsargs.lv ir pieejama informācija par pētījumiem par laika posmu sākot no 2012.gada.

CERD 2008-2016_26092017; Kārtējais ziņojums par ANO 1965.gada Konvencijas par visu veidu rasu diskriminācijas izskaušanu izpildi Latvijā laikā no 2008.gada līdz 2016.gadam